

TÜRKİYE MOBİLYA MECLİSİ SEKTÖR RAPORU

2013

**TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ
TÜRKİYE MOBİLYA SANAYİ MECLİSİ**

Aralık 2013

ÖNSÖZ

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

Başkan

ÖNSÖZ

Türkiye mobilya endüstrisi çoğunluğu geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerle birlikte 1990larda orta ve büyük ölçekli işletmelerin katılımları ile bilgi ve sermaye ağırlıklı imalat kolu olmuş son 10 yılda dış ticaret açığı vermeyen nadir sektörlerden birisi haline gelmiştir. Hızlı gelişim ve değişim sürecinde olan sektör, markası, kalitesi, sektördeki küçük – büyük ölçekli işletmeleri, coğrafi konumu, ülkenin genel büyüme yönlü politikası, genç nüfusu, kişi başına düşen milli gelirin iyileşmesi gibi faktörler doğrultusunda iç ve dış pazarlarda potansiyel arz etmesine neden olmaktadır.

Sektördeki ulusal örgütlenme 2000lerin başlarında başlamış ve bugün çok sayıda sektör derneğinde faaliyet sürdürülmektedir. Sektör derneklerinin en önemli çalışmaları arasında düzenledikleri uluslararası fuarlar ülke mobilya sektörünün tanıtımı ve gelişimi için önemlidir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) başkanlığı tarafından görevlendirildiğimiz 9. Kalkınma Planı'nda sektörümüz 'Ağaç ürünleri ve Mobilya Sektörü' başlığı ile ilk kez anılmış, 10. Kalkınma Planında ise mobilya sektörü adına rapor hazırlanmıştır. Bugün ülkemizde TOBB Başkanı Sayın M. Rifat Hisarcıkloğlu'nun girişimleri ile önemsenen bir sektör haline gelmiştir. Oluşturulan 61 sektör meclisinden birisi 'Türkiye Mobilya Ürünleri Meclisi' olmuştur. Bugüne kadar ağaç işleri sektöründe alt sektör olarak yer alan mobilya sektörümüz ilk olarak, yine Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından ana sektör olarak tanımlanmıştır.

Sektörümüz bugün 214 ülkeye 1,9 milyar dolar ihracat yapan, 2001'den buyana sürekli artan ihracat değeri ile dış ticaret açığı vermeyen sayılı sanayi sektörlerinden birisi olmuştur. Sektörümüz, 2023 yılı için 25 milyar dolar üretim ve 10 milyar dolar ihracat beklentisi ile Dünya'nın ilk 10, Avrupa'nın ise ilk 5 büyük mobilya üreticileri arasına girmeyi hedeflemektedir.

Sektörümüz için hazırladığımız ve güncel bilgilere yer verdiğimiz bu raporun hazırlanmasında bizi teşvik eden başta Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı sayın Rifat Hisarcıkloğlu ve sektörümüzün saygın temsilcilerine ve bu raporu hazırlayan sayın Doç. Dr. Hamza ÇINAR'a teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Davut DOĞAN
Mobilya Ürünleri Meclis Başkanı

İÇİNDEKİLER

Tablolar listesi	6
Şekiller Listesi	6
Kısaltmalar	7
Dış Ticaret Sınıflamaları	9
SITC KODU- Ürün Tanımı	10
GTİP KODU – Ürün Tanımı	10
1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ.....	12
1.1. İşyeri sayısı ve istihdam.....	13
1.2. Sektörün Bölgesel Olarak Dağılımı.....	15
1.3. Üretim ve Tüketim.....	16
1.4. Kapasite Kullanımı.....	17
1.5. Türkiye İhracat ve İthalatı.....	22
1.6. Dış Ticaret Dengesi.....	23
2. SEKTÖRÜN DIŞ PİYASALARDAKİ DURUMU.....	23
2.1. Dünya Mobilya Üretimi.....	24
2.2. Dünya Mobilya Tüketimi.....	25
2.3. Dünya Mobilya İhracatı.....	27
2.4. Dünya Mobilya İthalatı.....	28
3. SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI.....	28
3.1. Haksız rekabet.....	28
3.2. Mesleki Eğitim.....	30
3.2.1. Kalifiye işgücü (okullar)	30
3.2.2. Kalifiye işgücü (çalışanlar)	31
3.2.3. Kalifiye işgücü (yöneticiler)	31
3.3. Verimlilik, Yönetim ve Kurumsallaşma.....	32
3.4. Tasarım, Ar-Ge.....	33
3.5. Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama.....	34
3.5.1. Tanıtım.....	34
3.5.2. Pazarlama.....	35
3.5.3. Markalaşma.....	35
3.6. Hammadde.....	36
3.7. Yan Sanayi.....	39
3.8. Lojistik, Nakliyat.....	39
3.9. Kamu - Sektör İlişkileri.....	40
3.10. Sermaye / Finansman.....	40
3.11. Sektörün diğer sorunları.....	41
4. GZFTANALİZİ VE REKABET GÜCÜ DEĞERLENDİRMESİ.....	42
4.1. Çevre Analizi.....	44
4.2. Sektörün Dış Rekabet Analizi.....	45
5. YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İLE BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR.....	46
6. SEKTÖRDE YENİ YÖNELİMLER.....	50
7. SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA, KARŞILAŞTIKLARI UYUM SORUNLARI.....	52
8. GENEL DEĞERLENDİRME.....	54

Tablolar Listesi

Tablo 1.1a.	İşyeri sayısı ve istihdam.....	12
Tablo 1.1b.	İşyeri sayısı ve istihdam.....	13
Tablo 1.2.	Yıllar itibari ile Türkiye mobilya üretimi	15
Tablo 1.3.	Mobilya imalatı kapasite kullanım oranları.....	16
Tablo 1.4.	Ürün gruplarına göre Türkiye mobilya ihracatı.....	17
Tablo 1.5.	Ülkelere göre Türkiye mobilya ihracatı	18
Tablo 1.6.	Yakın komşular ve Arap ülkeleri ve Türkiye mobilya ihracatı.....	19
Tablo 1.7.	Ürün gruplarına göre Türkiye mobilya ithalatı	20
Tablo 1.8.	Ülkelere göre Türkiye mobilya ithalatı	21
Tablo 1.9.	Türkiye mobilya sanayi dış ticaret dengesi	22
Tablo 2.1	GTİP 4'lü Ürün Grubuna göre Dünya mobilya ihracatı ve Türkiye'nin pozisyonu	26
Tablo 2.2.	GTİP 4'lü ürün grubuna göre Dünya mobilya ithalatı ve Türkiye'nin pozisyonu.....	28

Şekiller Listesi

Şekil 1. 1.	Gelir gruplarının ilk 5 Harcama Grubu Oranı.....	12
Şekil 2.1.	Dünya mobilya üretimi.....	23
Şekil 2.2.	Dünya mobilya tüketimi.....	24
Şekil 2.3 .	Dünya mobilya ticareti (Yıllık Trent).....	25
Şekil 4.1.	GZFT/SWOT Analizi.....	43

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	Araştırma Geliştirme
ATR	Dolaşım Belgesi (Movement Certificate)
B.A.E	Birleşik Arap Emirlikleri
Bknz	Bakınız
CsiL	Center for Industrial Studies
CUM	Cumhuriyet
DİİB	Dahil İşlemden İzin Belgesi
EC	Avrupa Topluluğu (European Community)
EU	Avrupa Birliği (European Union)
FED	Federasyon
FSC	The Forest Stewardship Council
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon Kodları
GZFT/SWOT	Güçlü, Zayıf, Fırsatlar, Tehditler (Strengths, Weakness, Opportunities, Threats)
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KDV	Katma Değer Vergisi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSGEP	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Dairesi
MOBDER	Mobilyacılar Derneği
MOBSAD	Mobilya Sanayi İşadamları Derneği
MOSDER	Mobilya Sanayicileri Derneği
MDF	Lif levhalar
MUDER	Mutfak Mobilya Üreticileri Derneği
NACE	Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
OMSİAD	Ofis Mobilyacılar Derneği
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
Ser. Böl.	Serbest Bölge
SGK	Sosyal Güvenli Kurumu
USTS /SITC	Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (Standart International Trade Classification)
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vs.	vesaire
vb.	ve benzeri

GİRİŞ

Mobilya, günlük yaşamın her alanında yer edinen, bireyin veya toplumun refahını sağlayan, yaşama yönelik, sosyal ve kültürel gereksinimlere hizmette bulunan, insan yaşam kalitesini doğrudan etkileyen, herkesin kullandığı ve ihtiyacı olduğu, insan yaşamında en etkili tek ürün olarak tanımlanabilmektedir. Ülkede yaşanan son yıllarda anlam kazanan kentleşme dönüşüm projeleri, nüfus artışı, yükselen hayat standardı ve sektörün ihracat değerinin artması ile mobilyaya olan talep gün geçtikçe artmakta ve buda doğrudan mobilya sektörünü etki etmektedir.

Ulusal ve uluslararası pazarlara yönelen Türk mobilya sektöründe, panel mobilya, masif mobilya, kanepeler, oturma grubu, tablalı mobilya (mutfak, banyo, ofis yatak odası), bahçe mobilyaları, mobilya aksesuarları ve parçaları, taşıt mobilyaları, hastane mobilyaları, otel mobilyaları, aksesuarlar, gibi geniş yelpazede üretim yapılırken ithal ürün/malzeme kullanımı sınırlı olan katma değeri yüksek nadir sektörler arasında yer almaktadır. Türkiye’de istihdam kapasitesi en yüksek sektörlerden biri olan mobilya sektörü, yurt genelinde her il ve ilçeye dağılmış durumdadır. 1980’lerden sonra Türkiye’deki ekonomik ve sosyal gelişmeler, özellikle büyük Metropollerde kaliteli, fonksiyonel ve modern mobilya taleplerini artırmış sektöre ve ülke ekonomisine ivme kazandırmıştır.

Sektör, 2012 yılı değerlerine göre; 214 ülkeye yaklaşık 1,9 milyar dolar ihracat, 114 ülkeden ise 817 milyon dolar ithalat yapan sektör olmuştur. Hızlı değişim ve dönüşüm sürecinde olan sektör, 2023 yılı için 25 milyar dolar üretim ve 10 milyar dolar ihracat beklentisi ile Dünyanın ilk 10 Avrupa’nın ise ilk 5 büyük mobilya üreticileri arasında olmayı hedeflemektedir.

Bu rapor, 8 ana başlıkta mobilya sektörünün Türkiye ekonomisindeki yeri, sektörün dış piyasalardaki durumu, sorunları ve çözüm yolları, sektörün swot/gzft analizi ve rekabet gücünün değerlendirilmesi, yatırım ortamının iyileştirilmesi ile bölgesel teşvikler, sektörde yeni yönelimler, sektörün AB uyum sürecinde geldiği durumunu içermekte olup sektörün genel değerlendirmesi ile tamamlanmıştır.

DIŞ TİCARET SINIFLAMALARI

Ülkelerin diş ticaret istatistiklerini ve bunların uluslararası karşılaştırmalarını sağlamak için geliştirilmiş sınıflamalar bulunmaktadır. Bu sınıflamalar:

- **1. SITC** : Standart Uluslar arası Ticaret Sınıflaması, HS kabul edilinceye kadar uluslar arası diş ticaret verilerinin karşılaştırmasında ve ulusal düzeyde veri toplanmasında kullanılmaktaydı. HS den sonra önemi azalmıştır. 1950 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanmış bir uluslararası mal tasnif sistemidir. Fakat sınıflandırma madde tanımları yönünden yetersizdir.
- **2. HS** : Dünya gümrük organizasyonu tarafından geliştirilen, diş ticaret verilerinin karşılaştırılması için kullanılan uluslararası gümrük ürün sınıflamasıdır.
- **3. CN** : Birleştirilmiş sınıflandırma, AB ülkelerinin diş ticaret verilerinin toplanması amacı ile kullanılan bir ürün sınıflamasıdır. HS'den daha fazla detaya sahip olup dönüşüm tablosu mevcuttur.
- **4. GTİP** : Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu, CN sınıflamasına bağlı kalınarak geliştirilen ulusal düzeyde diş ticaret ürün sınıflaması olup CN sınıflamasına 4 basamak eklenerek ulusal düzeyde 12 basamaklı GTİP ürün sınıflaması geliştirilmiş ve yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tüm dünyada, 4, 6 12 haneli kodlardan oluşan Armonize Sistem, **uluslararası ticaret istatistikleri** ve **ülkelerin gümrük tarifeleri** için evrensel bir temel teşkil etmektedir. Resmi adı Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) olan Armonize Sistem, uluslararası ticarete konu olan tüm mallar için kullanılan uluslararası bir ticari sınıflandırma sistemidir. Armonize Sistem'de ticarete konu tüm ürünler belirli bir mantık ve sistematik çerçevesinde sınıflandırılmaktadır. Gümrüklerde, ürünler bu kodlar üzerinden kayıt altına alınmakta, ticarete konu olan eşyalar bu kodlar üzerinden işlem görmektedir. Armonize Sistem, ürünler için evrensel bir ticaret dili, ürün kodlaması ve uluslararası ticaret için vazgeçilmez bir araçtır. **Armonize Sistem kodunun, ürünlerin gümrük işlemlerindeki "kimlik numarası" olduğu da söylenebilir.** GTİP ise Armonize Sitemi esas alan ve ilk altı (6) hanesi Armonize Sitemle aynı olan Türk Tarife Cetvelindeki 12 haneli koda verilen isimdir.

Dünya mobilya ticaretinde mobilya, diğer tüm ürünler gibi bu temel sınıflandırmalara göre tanımlanmaktadır. Ancak, detaylı veriler için Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi (The Harmonized Commodity Description and Coding Systems) kısaca Armonize Sistem kullanılırken geniş anlamda ise Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon Kodları (GTİP), toplulaştırılmış veriler için ise Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC Rev.3, Standart International Trade Classification) kullanılmaktadır. Mobilya, Standart Uluslararası Ticari

Sınıflandırmaya (SITC) göre 821. ve 872.4. bölümlerde sınıflandırılmıştır. Mobilyanın SITC- Standart Uluslararası Ticari Sınıflandırılması aşağıda verilmektedir.

SITC Kodu - Ürün Tanımı

SITC Kodu	Ürün Tanımı
821.1	Oturmaya mahsus mobilyalar (yatak haline getirilebilen türden olsun olmasın), bunların aksam ve parçaları
821.2	Yatak takımı eşyası ve benzeri eşya
821.3	Metalden mobilyalar (başka yerde sınıflandırılmayan)
821.5	Ahşap mobilyalar (başka yerde sınıflandırılmayan)
821.7	Diğer maddelerden mobilyalar (başka yerde sınıflandırılmayan)
872.8	821.3, 821.5 ve 821.7 grubundaki mobilyaların aksam ve parçaları
872.8	Tıpta, cerrahide, diş hekimliğinde ve veterinerlikte kullanılan mobilyalar, bunların aksam ve parçaları

Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon Kodları (GTİP) esas alınarak oluşturulan mobilya ürün tanımları aşağıda verilmektedir.

GTİP Kodu – Ürün Tanımı

GTİP Altılı Kodu*	GTİP Altılı Adı
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam ve parçaları
	940110 Hava taşıtlarında kullanılan türde oturmaya mahsus mobilyalar
	940120 Motorlu taşıtlarda kullanılan oturmaya mahsus mobilyalar
	940130 Yüksekliği ayarlanabilen döner koltuk-sandalyeler
	940140 Yatak haline getirilebilen oturma mobilyası (kamp ve bahçe için hariç)
	940151 Hint kamışı/bambudan oturmaya mahsus mobilyalar
	940159 Rotan kamışı, sepetçi söğüdü vb. maddelerden oturmaya mahsus mobilyalar
	940161 Ahşap iskeletli içi doldurulmuş oturmaya mahsus diğer mobilyalar
	940169 Ahşap iskeletli içi doldurulmamış oturmaya mahsus diğer mobilyalar
	940171 Metal iskeletli içi doldurulmuş oturmaya mahsus diğer mobilyalar
	940179 Metal iskeletli içi doldurulmamış oturmaya mahsus diğer mobilyalar
	940180 Oturmaya mahsus diğer mobilyalar
	940190 Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam ve parçalar
9402	Tıp, cerrahi, diş hekimliği ve veterinerlikte kullanılan mobilyalar, aksam ve parçaları
	940210 Dişçi/berber koltukları vb. koltuklar ve aksam, parçaları
	940290 Tıp, cerrahi, dişçilikte kullanılan mobilya, masa, karyola vb. aksam/parçalar
9403	Diğer mobilyalar, bunların aksam ve parçaları
	940310 Yazıhanelerde kullanılan türde metal mobilyalar
	940320 Diğer metal mobilyalar
	940330 Yazıhanelerde kullanılan türde ağaç mobilyalar
	940340 Mutfaklarda kullanılan türde ahşap mobilyalar
	940360 Diğer ahşap mobilyalar
	940370 Plastik maddelerden diğer mobilyalar
	940381 Hint kamışı/bambudan diğer mobilyalar
	940389 Diğer maddelerden diğer mobilyalar
	940390 Diğer mobilyalara ait aksam, parçalar
9404	Somyalar, yatak takımı eşyası ve benzeri eşya
	940410 Somyalar
	940421 Gözenekli kauçuk/plastikten yataklar
	940429 Diğer maddelerden yataklar

* Bu raporun verilerinin hazırlanmasında ve değerlendirilmesinde GTİP Altılı 9401-9406 ürün kodlaması kullanılmıştır. Ancak 9405 ve 9406 ürün kodlu aydınlatma ve yatak ürünleri bu hesaplama dâhil edilmemiştir.

1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Bu bölümde, sektörün Türkiye ekonomisindeki yeri, sektördeki işyeri sayısı, istihdam düzeyi, üretim miktarı, büyüme oranları, kârlılık oranları, yaratılan katma değer, sektörün bölgesel olarak dağılımı, ithalat ve ihracat rakamları sunulmuştur. Dünya mobilya ticareti sıralamasında ilk 25 ülkenin etkin rolleri göz önüne alınarak Türkiye'nin 2023 hedefleri, dünya mobilya ticaretinde şuan ki sıralaması ve gelecek pozisyonları doğrultusunda tablolarla ilk 25 ülke ticareti ve dünya genel toplam mobilya ticaret hacimleri bu raporda işlenmiştir.

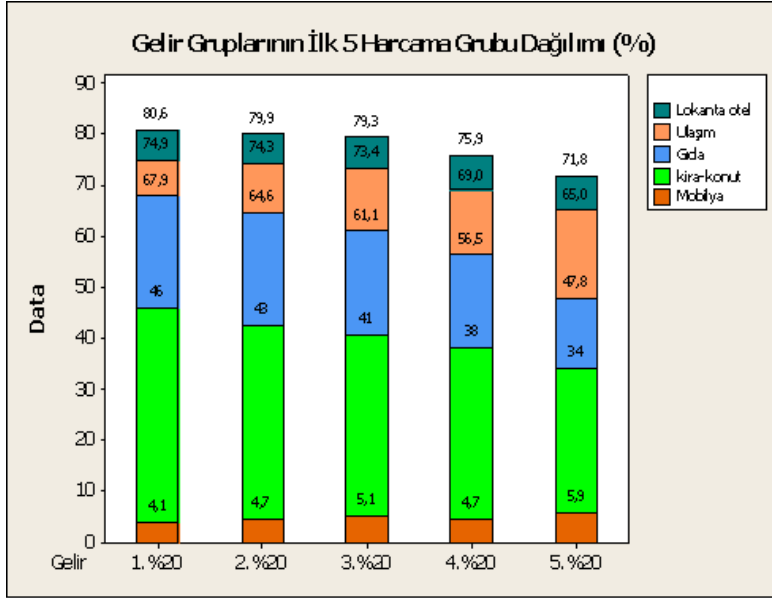
Ulusal ve uluslararası pazarlara yönelen Türk mobilya sektöründe panel mobilya, masif mobilya, kanepeler, oturma grubu, tablalı mobilya (mutfak, banyo, ofis, yatak odası), bahçe mobilyaları, mobilya aksesuarları ve parçaları, taşıt mobilyaları, hastane mobilyaları, otel mobilyaları, aksesuarlar gibi geniş yelpazede üretim yapılırken, ithal ürün/malzeme kullanımı sınırlı kalmaktadır. Bu yönüyle katma değeri yüksek sektörler arasında yer almaktadır. Türkiye'de istihdam kapasitesi en yüksek sektörlerden biri olan mobilya sanayi, yurt genelinde her il ve ilçeye dağılmış durumdadır. 1980'lerden sonra Türkiye'deki ekonomik ve sosyal gelişmeler, özellikle büyük Metropollerde kaliteli, fonksiyonel ve modern mobilya taleplerini artırmış, bu gelişmeler sektöre ve ülke ekonomisine ivme kazandırmıştır.

Türkiye'nin cari fiyatlarla kişi başına düşen gelirin, 2005 yılında kişi başı milli gelir 6.500 dolar iken %74 artarak 2013 yılında 11.318 dolar olduğudur. Buna paralel mobilya sektörünün de milli gelirden aldığı pay miktarı olarak artmış ve sektörün büyümesi için gerekli olan yatırımların elde edilebilmesini sağlamıştır.

Mobilya TÜİK tarafından yapılan "gelirler ve yaşam koşulları" araştırmasına göre harcamalardan aldığı pay bakımından hane halkı gider kalemleri içerisinde; yüzde 5,9 pay ile beşinci sırada yer almaktadır. Mobilya kira-konut, gıda, ulaşım, lokanta-otel harcamalarından sonra gelmektedir.

Gelir gruplarının ilk 5 Harcama Grubu Oranı ve mobilyanın pozisyonu Şekil 1.1’de verilmiştir.

Şekil 1. 1. Gelir gruplarının ilk 5 Harcama Grubu Oranı

Kaynak: TÜİK 2010 [1]

Sanayileşmenin tetiklediği kentleşme oranındaki artış, iş gücüne katılım, ülkenin içine girmiş olduğu ekonomik kalkınma süreci, dışa açılım ve milli gelirdeki kayda değer artış gibi gelişmelere paralel olarak mobilya tüketimi artmış olmasına rağmen mobilya, tüketim harcamaları içerisinde öncelikli sırada yer almamaktadır. Mobilya tüketimini etkileyen faktörler; kişi başına düşen milli gelir, nüfus artış hızı, evlilik sayısı, üretilen konut sayısı, beklentiler (siyasi, ekonomik), kültürel yapı vb. olarak sıralanabilir.

1.7. İşyeri sayısı ve istihdam

Mobilya sektöründe bulunan işyeri sayısı ve istihdam değerleri farklılık göstermekte olup Tablo1.1a’da verilmiştir.

Tablo 1.1a. İşyeri sayısı ve istihdam

Değerler	2011/kişi
Girişim sayısı	31.089
Yerel birim sayısı	33.924
Çalışanlar sayısı	151.904
Ücretli çalışanlar sayısı	121.080

Kaynak: TÜİK 2012 [2].

2012 itibariyle Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre mobilya imalatında faaliyet gösteren işyerleri ve sigortalı sayılarının illere göre dağılımı Tablo 1.1b’de verilmiştir. En çok ve en az istihdama sahip 10 il listeye dâhil edilmiş ve genel toplam verilmiştir.

Tablo 1.1b. İşyeri sayısı ve istihdam

Sıra no	İstihdamı en çok olan iller		Sıra no	İstihdamı en az olan iller			
	İller	İşyeri sayısı		İller	İşyeri sayısı	Sigortalı sayısı	
1	İstanbul	4.353	24.812	1	Ardahan	0	0
2	Bursa	1.549	17.031	2	Bayburt	3	4
3	Kayseri	760	13.432	3	Tunceli	3	4
4	Ankara	2.156	11.741	4	Gümüşhane	4	5
5	İzmir	1.642	9.916	5	Ağrı	4	8
6	Kocaeli	315	3.442	6	Hakkâri	4	14
7	Antalya	636	2.990	7	Edirne	9	15
8	Düzce	92	1.989	8	İğdır	4	17
9	Sakarya	221	1.795	9	Kilis	3	28
10	Mersin	344	1.529	10	Van	9	42
Liste toplam		12.068	88.667	Liste toplam		43	137
Ülke genel toplam							
		İşyeri sayısı		16.915			
		Sigortalı sayısı		116.860			

Kaynak: SGK, 2012 [3].

TÜİK verilerine göre yerel birim sayısı 33.924, ücretli çalışanlar sayısı 121.080 olarak gözükürken Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre ise 16.915 kayıtlı işyeri, 116.860 kişi ise sigortalı çalışan olarak gözükmektedir. Mobilya sektöründe işletme başına düşen kişi sayısı 6,9 ortalama ile 7,68 olan ülke genel imalat ortalamasının altındadır.

1.2. Sektörün Bölgesel Olarak Dağılımı

Mobilya sektöründe istihdamın en yoğun olduğu ilk 10 il sırasıyla İstanbul, Bursa, Kayseri, Ankara, İzmir, Kocaeli, Antalya, Düzce, Sakarya ve Mersin olarak sıralanırken, istihdamın en düşük olduğu iller sırasıyla Ardahan, Bayburt, Tunceli, Gümüşhane, Ağrı, Hakkâri, Edirne, İğdır, Kilis ve Van’dır.

İstanbul yaklaşık yüzde 21, Bursa yüzde 14,5, Kayseri yüzde 11,5, Ankara yüzde 10 ve İzmir yüzde 8,5 pay ile mobilya imalat sektöründe ilk beş sırada yer alan illerdir. En düşük illerden Ardahan’da hiç mobilya üreticisinin olmaması dikkat çekerken, diğer 9 ilde mobilya üreticisi ve istihdam son derece düşüktür.

Mobilya grubu ürünlerde hem işyeri hem de istihdam düzeyi itibarıyla İstanbul önde gelmektedir. İstihdam düzeyi sıralamasında İstanbul’u sırası ile Bursa, Kayseri, Ankara ve

İzmir takip etmektedir. İstanbul'da mobilya sektörü muhtelif yerlere dağılmış olmakla beraber en önemli iki merkez İkitelli Organize Sanayi bölgesindeki Masko ve küçük sanayi sitesi Modoko'dur. İstanbul mobilya sektörü işletme başına ortalama 5,7 kişilik istihdam düzeyi ile Türkiye genel imalat sektörü ortalamasının altında istihdam yapısına sahiptir.

Mobilya üretiminin yoğunlaştığı diğer bölge, Bursa-İnegöl Bölgesi gelişme dinamiği yüksek bir bölgedir. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunmasının getirdiği ticari hareketliliği ve hammadde kaynaklarına yakın olmasının avantajını iyi değerlendiren İnegöl, bugün önemli bir mobilya merkezidir. Sektörde yapılan ihracatın bölgelere göre dağılımında Kayseri ve İstanbul'un ardından üçüncü sıradadır. Bölgenin ihracatta yakaladığı başarı, Bursa-İnegöl'ün mobilyada önemli bir uluslararası merkez olma yolunda olduğunu göstermektedir. Bursa-İnegöl bölgesi işletme başı istihdam ortalaması 10,9 ile Kayseri'den sonra en yüksek istihdam ortalamasına sahip bölgedir.

Kayseri ise mobilya üretiminde önemli etkinliği olan illerden biridir. Kayseri mobilya sektörünün yükselişi kanepeler, koltuk ve yatak üretimi ile başlamıştır. Teknolojik gelişmeler ve yeni yatırımlarla bugün mobilyanın her dalında üretim yapan firmaları ile Kayseri, Türkiye'nin önemli bir mobilya merkezi haline gelmiştir. TOBB verileri ve TÜİK ihracat rakamlarına göre Kayseri, sektörün en büyüklerini içerisinde barındırmaktadır. İşletme başına istihdam ortalaması 17,7 olup Türkiye genel imalatının yaklaşık 3 katıdır. 2012 yılında Kayseri, ülkemizin en önemli mobilya üretim ve ihracat merkezi durumundadır.

Ankara mobilya üretiminde her zaman için önemli bir merkez olmuştur. Siteler 1960'lı yıllarda Marangozlar Odası'nın önderliğinde kurulmuş olup, bugün 5.000 dönüm arazi üzerinde faaliyet gösteren büyük organize sanayi bölgesidir. Bölge küçük ve orta ölçekli mobilya üretimi yapan birçok işletmeyi barındırmaktadır. Ankara mobilya işletmeleri, emek yoğun işletmeler olup, büyük ölçekli üretim yapan firma sayısı azdır. İşletme başına düşen 5,4 kişilik istihdamı ile Ankara, hem sektör hem de ülke genel imalat sektör ortalamasının altında eleman çalıştırmaktadır.

İzmir bölgesi istihdam düzeyine göre Ankara'nın ardından 5. sırada gelmektedir. Karabağlar ve Kısıkköy bölgeleri üretimin yoğunlaştığı merkezler olup, şehir sahip olunan liman, ulaşım kolaylığı ile de ihracatta önemli atılımlar içerisindedir. İşletme başına düşen çalışan sayısı

açısından 6,0 kişi ile Türkiye ortalamasının altında istihdam düzeyine sahip olan bölgede daha çok küçük firmalar bulunmaktadır.

1.3. Üretim ve Tüketim

Sanayileşmenin tetiklediği kentleşme oranındaki artış, iş gücüne katılım, ülkemizin içine girmiş olduğu ekonomik kalkınma sürecinde milli gelirdeki kayda değer gelişmeye paralel olarak mobilya kullanımı yaygınlaşmıştır. Ayrıca son 10 yılda sektör ihracatının hızlı artış göstermesi üretim miktarını etkilemiştir. TÜİK Sanayi Üretim İstatistiklerine göre mobilya üretimi 10 alt başlıkta gruplanmaktadır. Bu grupların toplam üretim içerisindeki 2009 yılı ağırlıkları Tablo 1.2’de verilmiştir.

Tablo 1.2. Yıllar itibariyle Türkiye mobilya üretimi

Üretilen mobilyalar	Değer Milyon TL			
	2006	2007	2008	2009
Tıpta, cerrahide, diş hekimliği, veterinerlik, berber	62	72	84	86
Metal aksamli oturmaya özgü mobilyalar	1.133	1.316	1.287	1.180
Ahşap aksamli oturmaya özgü mobilyalar	709	646	636	607
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer oturmaya özgün mobilyalar	-	129	149	220
Oturmaya özgü mobilyaların parçaları	143	141	145	141
Bürolarda kullanılan metal mobilyalar	358	414	477	436
Bürolarda kullanılan ahşap mobilyalar	176	183	237	241
Mağazalarda kullanılan ahşap mobilyalar	18	29	15	35
Mutfak mobilyaları	138	170	223	251
Başka yerde sınıflandırılmamış metal mobilyalar	115	133	176	141
Yatak, yemek ve oturma odası mobilyaları	1.001	1.173	1.262	1.497
Başka yerde sınıflandırılmamış ahşap mobilyalar	162	204	268	250
Plastik ya da diğer materyallerden mobilyalar (kamış, sepetçi söğüdü, bambu)	81	100	90	97
Evde, büroda veya mağazada kullanılan mobilyaların parçaları (koltuklar hariç)	493	539	679	572
Yatak destekleri	89	101	117	252
Yataklar (yatak destekleri hariç)	479	365	363	356
Toplam	5.157	5.715	6.208	6.362

Kaynak: TÜİK 2009 [4], İGM, 2012 [5].

TÜİK verilerine göre 2009 yılı Türk mobilya sektöründe yaklaşık 6,4 milyar liralık üretim gerçekleştirilmiştir. Ahşap ve metal aksamli oturma grubu mobilyaları 1,9 milyar lira ile yatak, yemek ve oturma odasında mobilyaları 1,5 milyar lira ve ofis mobilyaları yaklaşık 1 milyar lira ile sektörde üretilen en çok ürün grupları olarak dikkat çekmektedir. TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri 2011 [6] verilerine göre, 2010 yılında mobilya üretim miktarı 10,4 milyar liradır.

2012 TÜİK ve Trademap verilerine göre 1,9 milyar dolarlık mobilya ihracatı gerçekleştirilmiş, yine TÜİK verilerine göre 821 milyon dolar, Trademap verilerine göre 817 milyon dolar mobilya ithal edilmiştir. 2010 ve 2011 büyümeleri dikkate alındığında 2011 yılı mobilya üretiminin 11,6 milyar lira olduğu tahmin edilmektedir Ülkede, yapılan ihracat, üretim ve ithalat rakamları dikkate alındığında yaklaşık 10,3 milyar lira mobilya tüketimi söz konusu olmuştur. Türk mobilya endüstrisi, toplam üretim kapasitesi ile dünya mobilya üretiminin yüzde birden fazla pay almasına rağmen bu pay istenilen düzeyde değildir.

Üreticilerin, yeni konut inşaatları, mobilya yenileme, evlilikler ve ihracat - ithalat talepleri, ekonomik değerler, hammadde, üretim parkı, teknoloji gibi farklı etkenler doğrultusunda oluşan mobilya talebi karşısında üretim miktarlarını belirledikleri tahmin edilmektedir. Sektörde en yüksek talep oturma grubu mobilyaları, yemek odası ve ofis mobilyalarına gelmektedir. Ofis mobilyaları için ise talep büyük ölçüde işyeri açılması ve inşaatlarına, ofis otomasyon sistemlerinin kullanımına ve doğal olarak istihdamın artmasına bağlıdır. Bu nedenle esnekliği yüksek tüketim mali olan mobilyaya olan talep ve üretim kapasite kullanım oranları ekonomik dalgalanmalara paralel olarak inişli çıkışlı bir seyir izleyebilmektedir.

1.4. Kapasite Kullanımı

Sektörün üretim kapasite oranları değerlendirildiğinde tam kapasite oranı ile geçmiş yıllarda çalışmadığı görülmektedir. Mobilya imalatı kapasite kullanım oranları Tablo 1,3'te verilmiştir.

Tablo 1.3. Mobilya imalatı kapasite kullanım oranları

Aylar	Yıllar (%)					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ocak	60,7	62,8	58,2	64,8	70,1	69,0
Şubat	59,9	67,9	58,3	66,8	68,6	69,8
Mart	62,0	69,5	60,1	68,7	69,2	69,8
Nisan	67,5	66,6	60,7	68,9	71,1	71,6
Mayıs	72,1	70,7	69,9	73,1	72,1	68,8
Haziran	75,5	74,9	75,6	72,1	73,1	69,3
Temmuz	75,8	70,8	73,5	74,3	75,3	71,8
Ağustos	76,4	70,9	70,3	69,6	76,0	67,5
Eylül	75,5	71,3	71,9	72,5	75,5	69,9
Ekim	76,3	65,2	69,9	72,3	74,8	69,8
Kasım	76,0	67,4	67,7	72,0	72,9	70,8
Aralık	73,2	64,0	66,7	70,1	72,2	69,9
Yıllık Ortalama	70,9	68,5	66,9	70,4	72,6	69,8

Kaynak: TCMB [7].

Son 5 yıllık değerler doğrultusunda sektörün yüzde 70'in altında üretim kapasitesi ile çalıştığı görülmektedir. Bu durum sektörün rekabete girdiği ülke oranlarının altındadır. Sektörün tam kapasite ile çalışmamasının nedenleri, organizasyonsal zafiyetler başta olmak üzere, tasarım ve markalaşma eksikleri, tanıtım eksikliği, kalifiye iş gücü, finansman, nitelikli yerli hammadde yetersizliği, aşırı küçük ve bilinçsiz aktörlerin olması, çalışanlarla ilgili sorunlardır.

1.5. Türkiye İhracat ve İthalatı

Türk mobilya sektörüne ait 2012 GTİP kodlama sistemine göre ürün bazında ihracat değerleri sırasıyla Tablo 1.4'te verilmiştir. 9405 ve 9406 GTİP numaralı ürünler listeye dâhil edilmemiştir.

Tablo 1.4. Ürün gruplarına göre Türkiye mobilya ihracatı

GTİP		4'lü GTİP ürün gruplarına göre Türkiye İhracat verileri (Bin \$)				
Dörtlü Kodu	GTİP Dörtlü Adı	2010	2011	2012	2012 (İlk 9 aylık)	2013 (İlk 9 aylık)
9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar Ve Bunların Aksam ve Parçaları	541.763	632.130	646.218	468.198	529.525
9402	Tıpta, Cerrahide, Dişçilikte, Veterinerlikte Kullanılan Mobilyalar, Berber Koltuklar Vb; Bu Eşyaları	21.469	26.609	32.409	21.687	35.359
9403	Diğer Mobilyalar Ve Bunların Aksam ve Parçaları	750.290	894.529	1.113.034	806.337	945.958
9404	Şilte Mesnetleri, Yatak Takımı Eşyası vb. Eşya (Şilteler, Yorganlar, Diz ve Ayak Örtüleri, Yastıklar,	101.150	105.108	106.909	75.007	85.073
Genel Toplam		1.414.675	1.658.379	1.898.571	1.371.231	1.595.917

Kaynak TÜİK 2013 [8].

Ürünlerin 12'li GTİP verileri detaylı olarak EK 1 de verilmiştir.

Türkiye mobilya sektörü ürün gruplarına göre değerlendirildiğinde, yıllar arasında anlamlı bir artış eğilimi vardır. 2013 yılı 9 aylık verileri yine 2012'nin 9 aylık verilerine göre bu anlamlı artışın devam ettiğini göstermektedir. Genel toplamda 2012 yılında 1,9 milyar dolar mobilya ihracatı gerçekleştirilirken 9403 numaralı ürün grubu 1,1 milyar dolarlık hacim ile en yüksek, 9402'nolu ürün grubu ise en düşük ihracat hacmini oluşturdukları görülmektedir. Türkiye'nin ürün gruplarına göre ihracat oranları anlamlı artış gösterse de dünya mobilya ihracatını gerçekleştiren ülkeler listesinin de önünde bulunan rakip ülkelere göre, hacmi düşük kalmaktadır. Kapasite artırımı ile ihracat hacminin artacağı tahmin edilmektedir. Ülkelere göre Türkiye mobilya ihracat verileri Tablo 1.5'te verilmiştir.

Tablo 1.5. Ülkelere göre Türkiye mobilya ihracatı

NO	Ülke	Yıllar (ABD Dolar)						Fark %
		2008	2009	2010	2011	2012	Eylül 2013	
1	Irak	104.295.060	136.622.913	207.794.423	284.104.069	396.207.276	311.504.273	39
2	Libya	20.096.346	41.216.134	73.686.034	17.058.561	167.211.290	172.664.550	880
3	Almanya	155.271.564	114.889.275	128.563.643	160.814.359	152.839.224	103.456.953	-5
4	Azerbaycan	48.853.789	69.239.912	81.032.699	106.543.529	131.495.049	121.342.064	23
5	Fransa	74.332.390	63.870.729	70.696.886	87.684.330	85.437.224	76.627.181	-3
6	İran	73.348.981	70.618.090	84.502.481	103.462.953	71.527.314	23.115.554	-31
7	Suudi Arabistan	27.530.213	22.736.001	28.891.213	41.520.963	66.676.562	67.943.702	61
8	Türkmenistan	23.459.681	38.171.707	46.590.007	75.659.613	61.209.134	65.257.447	-19
9	Rusya Fed.	47.183.199	17.117.564	34.961.322	47.639.157	59.346.905	59.881.200	25
10	Hollanda	58.358.948	48.508.813	45.756.767	55.569.786	53.180.000	34.226.594	-4
11	Birleşik Krallık	58.653.479	41.715.176	39.111.112	38.993.741	49.672.190	42.064.140	27
12	Gürcistan	16.458.368	14.292.583	16.412.652	27.991.242	32.126.202	20.161.668	15
13	İtalya	22.171.784	25.168.821	29.959.111	32.814.174	30.344.909	25.095.155	-8
14	ABD	21.547.622	18.739.806	22.233.433	26.140.730	30.335.122	28.989.113	16
15	Belçika	17.051.566	17.570.171	18.335.557	22.235.167	24.620.794	16.322.725	11
16	Kazakistan	18.086.559	17.012.524	20.618.579	17.821.158	24.326.492	23.099.969	37
17	İsrail	19.435.159	16.393.913	19.172.607	23.069.439	23.419.348	22.074.235	2
18	Avusturya	30.288.870	20.508.432	19.421.985	24.352.879	22.634.247	18.797.270	-7
19	KKTC	25.633.387	19.660.949	26.206.621	21.680.693	21.512.284	18.313.924	-1
20	BAE	27.292.446	30.724.570	16.296.125	17.638.230	20.864.793	29.047.084	18
21	Mısır	9.431.010	9.711.838	10.654.002	13.954.737	20.493.500	17.664.095	47
22	Yunanistan	61.014.780	46.610.991	41.371.837	31.981.220	19.434.169	12.172.018	-39
23	Romanya	56.470.838	23.168.101	21.170.309	18.792.043	18.535.895	16.694.742	-1
24	Ukrayna	13.455.326	3.526.856	5.665.095	12.394.959	16.592.530	10.560.951	34
25	Cezayir	5.849.695	6.849.648	10.508.626	13.828.285	14.271.911	14.024.608	3
Liste Toplam		1.035.571.060	934.645.517	1.119.613.126	1.323.746.017	1.614.314.364	1.351.101.215	22
Toplam 214 Ülke		1.332.922.279	1.153.520.085	1.363.062.079	1.606.993.772	1.898.602.367	1.595.917.065	18
Yıllık artış %		%29	-%13	%18	%18	%15	-	

Kaynak: TÜİK 2013 [9].

2013 9 aylık verileri dâhil olmak üzere ülkelere göre ihracat verileri EK 2'de verilmiştir.

2012 yılında Türkiye mobilya ihracatı yüzde 15'lik artış ile yaklaşık 1,9 milyar dolar olup, 209 ülkeye yapılmıştır. İhracatın yaklaşık yüzde 84'ünün ilk 25 ülkeye yapılması dikkat çekicidir. Son 5 yıl genel ihracat değerlerine bakıldığında 2008'de yüzde 29, 2010 ve 2011'de ise yüzde 18 oranında artış söz konusu iken, 2009'da yüzde 13 oranında düşüş olmuştur. Hacme göre, ilk 5 ülke sırasıyla Irak, Libya, Almanya, Azerbaycan ve Fransa olmuştur. 2012 sonu itibarıyla ülke ihracatının en ciddi artış gösterdiği ülke yüzde 880 artış ile Libya'dır. Diğer artış yaşanan ülkeler, Suudi Arabistan yüzde 61, Mısır yüzde 47, Irak yüzde 39, Kazakistan yüzde 37, Ukrayna yüzde 34 ve Rusya federasyonu yüzde 25 olarak sıralanmaktadır. En ciddi düşüşler ise, Yunanistan yüzde 39, İran (-31), Türkmenistan (-19), İtalya (-8) ve Avusturya (-7) olarak sıralanmaktadır. 2013 yılı 9 aylık verilerine göre en dikkat çeken hacimler Irak ve Libya'ya yapılan artıştır. Almanya ise diğer dikkat çeken ülke pozisyonundadır. 9 aylık verilere göre

yaklaşık 1,6 milyarlık ihracatın yılsonunda rahatlıkla 2 milyar doları geçeceği tahmin edilmektedir. Yakın komşular, Arap ülkelerine Türkiye mobilya ihracat verileri Tablo 1.6'da verilmiştir.

Tablo 1.6. Yakın komşular ve Arap ülkeleri ve Türkiye mobilya ihracatı

NO	Arap Ülkeleri	Yıllar (ABD Dolar)			NO	Yakın Komşular ve Orta Asya Ülkeleri	Yıllar (ABD Dolar)		
		2011	2012	Fark %			2011	2012	Fark%
1	Libya	17.058.561	167.211.290	880	1	Irak	284.104.069	396.207.276	39
2	S. Arabistan	41.520.963	66.676.562	61	2	Azerbaycan	106.543.529	131.495.049	23
3	B.A.E.	17.638.230	20.864.793	18	3	İran	103.462.953	71.527.314	-31
4	Mısır	13.954.737	20.493.500	47	4	Türkmenistan	75.659.613	61.209.134	-19
5	Cezayir	12.881.703	14.271.911	11	5	Gürcistan	27.991.242	32.126.202	15
6	Lübnan	13.473.086	11.959.145	-11	6	Kazakistan	17.821.158	24.326.492	37
7	Katar	9.528.136	11.375.405	19	7	K.K.T.C.	21.680.693	21.512.284	-1
8	Kuveyt	6.433.537	9.479.696	47	8	Yunanistan	31.981.220	19.434.169	-39
9	Fas	7.956.733	9.246.980	16	9	Bulgaristan	12.701.439	11.311.682	-11
10	Ürdün	7.066.953	7.891.506	12	10	Tacikistan	2.893.128	3.514.367	21
11	Bahreyn	4.708.272	3.802.670	-19	11	Özbekistan	2.887.881	3.196.630	11
12	Moritanya	504.355	3.484.661	591	12	Kırgızistan	1.893.814	2.777.388	47
13	Yemen	1.076.829	3.311.714	208	13	Suriye	11.094.033	1.179.027	-89
14	Sudan	2.076.763	3.288.104	58					
15	Tunus	1.627.979	2.705.031	66					
16	Umman	1.456.019	2.064.783	42					
17	Somali	63.483	728.298	1047					
18	Etiyopya	871.854	726.966	-17					
19	Cibuti	69.844	196.751	182					
20	Komorlar	364.757	15.196	-96					
Liste Toplam		160.332.794	359.794.962	% 124			700.714.772	779.817.014	% 11

Kaynak TÜİK 2013 [9].

22 ülkeden oluşan Arap ülkelerinin yıllık mobilya ithalatı yaklaşık 15 milyar dolardır. Bu ülkelere yapılan 2011 yılı ihracatında yüzde 10 düşüş yaşanmışken 2012 yılında ortalama yüzde 124'lük ciddi oranda artış ile 359 milyon dolara ulaşması anlamlıdır. Ancak, 15 milyar dolarlık pazardan yüzde 2 oranı pay edinmek istenilen düzeyde değildir. Yakın komşular ve Orta Asya ülkeleri ile yapılan ihracat değerlendirildiğinde, 779 milyon dolarlık ihracat değeri neredeyse ülke ihracatının yarısına denk gelmektedir. 2012 yılında ülke ihracatının yüzde 15 olmasına rağmen yakın komşulara yapılan ihracatta yüzde 11 düzeyinde artış olması düşük bulunmuştur. Bu düşüşte son 2 yıldır düşüş eğilimi olan Yunanistan (-39), İran (-31), Suriye (-89) ve Türkmenistan (-19) ve Bulgaristan'a (-11) yapılan ihracatın daralması etkili olmuştur. Sektörün koyduğu gelecek beklentilerine ulaşabilmesi için başta komşu ülkeler olmak üzere

Ortadoğu, Afrika ve Arap ülkeleri ve yakın komşular ile ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve pazar payının artırılması ihracata olumlu katkı sağlayacaktır.

Türkiye mobilya ithalatı 2012 GTİP kodlama sistemine göre ürün bazında ithalat değerleri sırasıyla Tablo 1.7’de verilmiştir. 9405 ve 9406 GTİP numaralı ürünler listeye dâhil edilmemiştir.

Tablo 1.7. Ürün gruplarına göre Türkiye mobilya ithalatı

GTİP Dörtlü Kodu	GTİP Dörtlü Adı	4’lü GTİP ürün gruplarına göre Türkiye İthalat verileri				
		2010	2011	2012	2012 (İlk 9 aylık)	2013 (İlk 9 aylık)
9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar Ve Bunların Aksam ve Parçaları	405.369.639	465.424.810	410.228.205	329.405.091	359.430.860
9402	Tıpta, Cerrahide, Dişçilikte, Veterinerlikte Kullanılan Mobilyalar, Berber Koltuklar Vb; Bu Eşyaları	27.218.078	32.296.148	26.976.801	16.804.731	16.646.683
9403	Diğer Mobilyalar Ve Bunların Aksam ve Parçaları	242.083.497	348.733.007	289.724.186	220.818.729	292.593.916
9404	Şilte Mesnetleri, Yatak Takımı Eşyası vb. Eşya (Şilteler, Yorganlar, Diz ve Ayak Örtüleri, Yastıklar,	63.825.014	94.937.176	90.405.804	63.782.581	85.620.545
Genel Toplam		738.496.228	941.391.141	817.334.996	630.811.132	754.292.004

Kaynak TÜİK 2013 [10]

Ürünlerin 12’li GTİP verileri detaylı olarak EK 3 de verilmiştir.

2011 de ülke ithalatında anlamlı artış söz konusu iken 2012 yılında anlamlı düşüş yaşanmıştır. Ancak, 2012-2013 yılı 9 aylık verilerine göre muhtemelen 2013 yılında artışın devam edeceği tahmin edilmektedir. Genel toplamda 2012 yılında 817 milyon dolar mobilya ithalatı gerçekleştirilirken 9401 numaralı ürün grubu 410 milyon dolarlık hacim ile en yüksek, 9402’nolu ürün grubu ise en düşük ithalat hacmini oluşturdukları görülmektedir. Türkiye’nin ürün gruplarına göre ihracat oranları anlamlı artış gösterirken ithalatta inişli çıkışlı bir seyir izlemesi dikkat çekicidir.

Ülkelere göre Türkiye mobilya ithalatı Tablo 1.8’de verilmiştir.

Tablo 1.8. Ülkelere göre Türkiye mobilya ithalatı

NO	Ülkeler	Yıllar (ABD Dolar)						Fark
		2008	2009	2010	2011	2012	Eylül 2013	
1	Çin	212.442.977	162.477.328	237.880.812	292.961.262	297.721.975	269.336.654	2
2	İtalya	104.258.230	65.956.543	68.235.023	92.424.637	83.514.933	93.368.066	-10
3	Almanya	104.901.504	60.345.034	75.026.846	87.538.878	76.237.359	77.248.849	-13
4	Polonya	40.932.890	40.131.926	38.436.591	50.118.059	48.646.832	40.644.254	-3
5	Fransa	46.835.619	26.036.618	35.836.875	42.243.999	38.614.699	32.602.871	-9
6	İspanya	18.477.218	26.830.774	29.294.199	39.591.556	30.708.433	38.612.968	-22
7	Romanya	8.991.964	9.988.198	14.214.976	26.531.296	26.868.185	23.253.791	1
8	Endonezya	19.121.243	16.506.623	18.600.945	21.337.381	16.189.597	15.156.971	-24
9	Birleşik Krallık	11.194.433	4.828.113	7.058.769	21.804.148	11.524.227	7.264.780	-47
10	Vietnam	21.313.156	18.507.324	18.167.133	20.558.025	16.318.860	17.710.661	-21
11	Japonya	24.904.598	14.842.818	17.769.143	16.904.171	20.753.321	11.626.739	23
12	ABD	16.794.825	10.196.551	12.525.357	15.170.042	13.094.596	10.045.462	-14
13	Slovakya	3.596.156	5.077.430	9.015.266	10.386.770	7.213.446	5.013.962	-31
14	İsveç	6.421.948	5.447.414	6.650.275	10.250.722	7.219.781	7.104.224	-30
15	Hindistan	2.322.177	1.718.823	7.775.110	9.287.767	10.843.325	9.598.064	17
16	Çek Cum.	7.669.092	3.610.024	5.890.111	8.417.209	9.159.918	6.543.305	9
17	Güney Kore	9.610.934	6.141.349	9.877.969	8.046.016	5.236.568	3.401.931	-35
18	Avusturya	7.335.406	4.447.844	7.456.870	7.719.984	6.196.435	4.468.917	-20
19	Tayvan	8.614.700	4.889.546	6.071.174	7.172.312	2.449.000	4.767.886	-66
20	Litvanya	6.030.652	5.271.921	6.661.777	7.063.464	9.049.079	7.061.609	28
21	Bulgaristan	4.292.096	3.072.082	5.162.556	7.062.485	6.060.992	7.195.693	-14
22	Macaristan	3.871.697	5.528.948	5.006.186	5.687.619	5.625.812	5.690.022	-1
23	Danimarka	7.050.836	6.380.398	5.298.606	4.940.249	4.074.143	4.733.588	-18
24	Hollanda	4.710.960	3.626.534	3.905.500	4.704.001	4.731.002	3.836.788	1
25	Portekiz	1.494.894	4.577.991	2.873.229	4.619.282	3.575.526	2.955.112	-23
Liste Toplam		703.190.205	516.438.154	654.691.298	822.541.334	761.628.044	709.243.167	-7
Toplam 112 Ülke		738.204.213	537.382.699	681.718.701	857.018.423	816.423.000	754.292.004	-5
Yıllık artış %		%9	-%27	%27	%26	-%5		

Kaynak TÜİK 2013 [11].

Türkiye'nin ülkelere göre kapsamlı ithalat verileri EK 4'te verilmiştir.

2012 yılında 115 ülkeye yaklaşık 817 milyon dolar değerinde mobilya ithalatı yapılmıştır. 2013 9 aylık verileri, 2013 yılı ithalatının 2012 ithalat yılsonu değerlerin de olma ihtimalini göstermektedir. İthalatın yaklaşık yüzde 95'inin ilk 25 ülkeden yapılması dikkat çekicidir. Son 5 yıl değerlendirmelerine göre 2008'de yüzde 9 artış söz konusu iken 2009'da yüzde 27 oranında anlamlı küçülme olmuştur. 2010'da yüzde 27, 2011'de yüzde 26 oranında artış 2012 yılında yüzde 5 düşüşle sonuçlanmıştır. İlk 25 ülke arasında 18 ülkeden yapılan ithalatta düşüş olması anlamlı bulunmuştur. 2012'de ilk 5 ülke sırasıyla Çin, İtalya, Almanya, Polonya ve Fransa olmuştur. Bir yıl öncesine göre, 2012'de ithalatın en fazla arttığı ülkeler; Litvanya (yüzde 28), Japonya (yüzde 23), Hindistan (yüzde 17), Çek Cumhuriyeti (yüzde 9) olarak sıralanırken en ciddi düşüşler ise Birleşik Krallık (-47), Güney Kore (-35), Slovakya (-31), İsveç (-30), Endonezya (-24), Portekiz (-23) ve İspanya (-22) olarak sıralanmıştır. Dünya mobilya

pazarında yer edinmek isteyen sektörün ithal mobilya ticaret seyrinin ihracat hacim değerlerinin altında kalması sektör adına olumlu değerlendirilmektedir.

1.6. Dış Ticaret Dengesi

Tablo 1.9. Türkiye mobilya sanayi dış ticaret dengesi

Yıllar	Dış Ticaret Dengesi (Bin, ABD Dolar)			
	İhracat	İthalat	Ticari Denge	Karşılama %
1997	78.479	158.367	-79.888	-50
1998	97.357	175.222	-77.865	-44
1999	127.663	145.648	-17.985	-12
2000	163.923	182.744	-18.821	-10
2001	180.683	111.950	68.733	61
2002	260.950	112.426	148.524	132
2003	404.844	147.761	257.083	173
2004	547.242	254.338	292.904	115
2005	645.040	341.596	303.444	88
2006	798.585	540.354	258.231	47
2007	1.032.658	680.169	352.488	34
2008	1.332.922	738.204	594.718	45
2009	1.153.520	537.382	616.137	53
2010	1.363.062	681.718	681.343	50
2011	1.606.993	857.018	749.975	47
2012	1.898.602	821.357	1.077.245	56
Son 5 yıl toplam	9.793.921	6.483.320	3.310.601	49

Kaynak: TÜİK 2013 [9], DTM 2012 [12].

Türkiye, mobilya dış ticaret dengesi 2001 yılından bu yana pozitif seyrizlemektedir. 1997 – 2000 arası sürekli açık veren sektör, 2001’den itibaren artan bir dış ticaret fazlası vermektedir. Türk mobilya sektörü son 12 yılda göstermiş olduğu performans doğrultusunda ülke ticaretinde dış ticaret açığı vermeyen nadir sektörlerden birisi olmuştur. 2009 yılı hariç, yıllık ihracat ve ithalat oranlarındaki düzenli artış dikkat çekmekte olup, ihracat artışı ithalat artışından fazladır. Ancak, özellikle, Çin ve diğer Uzak Doğu ülkelerinden getirilen, daha önce yaygın kullanımı olmayan bahçe/dış mekân mobilyaları ithalatın artmasına neden olmaktadır.

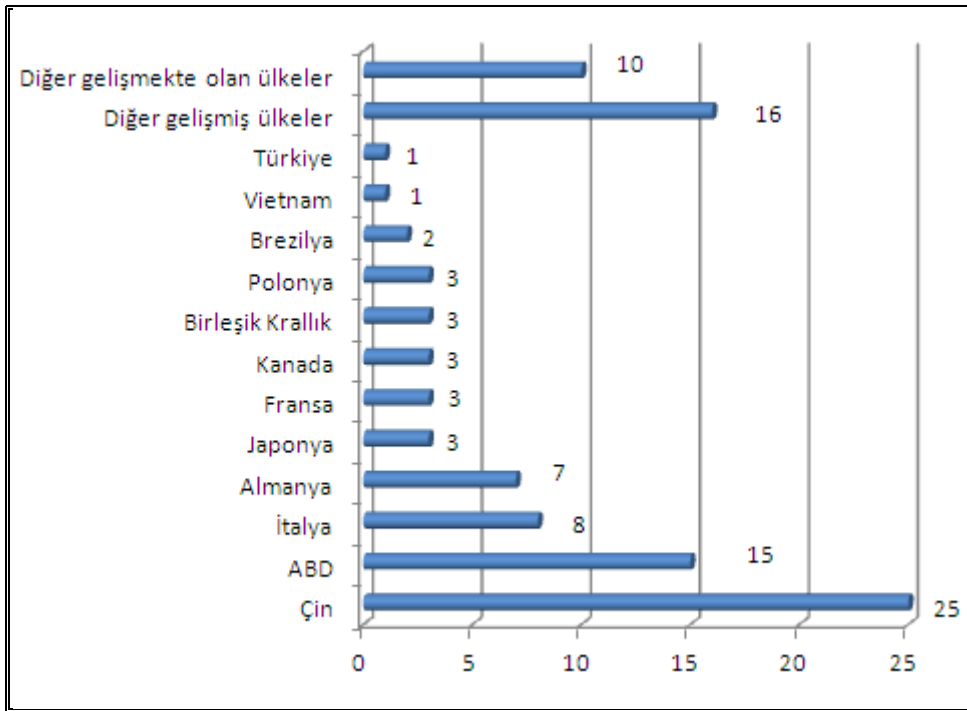
2. SEKTÖRÜN DIŞ PİYASALARDAKİ DURUMU

Bu bölümde, dünya mobilya sektörünün büyüklüğü, üretim hacmi, tüketim hacmi, ithalat ve ihracat değerlerini içeren dış ticaret verileri işlenmiştir.

2.1. Dünya Mobilya Üretimi

Dünya mobilya üretimi, 2004 yılında yaklaşık 220 milyar ABD doları olup, bunun 150 milyar dolarlık bölümü üretici ülkelerde tüketiciye sunulurken, 70 milyar doları aşan bölümü uluslararası ticarete konu olmuştur. 2012 yılında dünya mobilya üretimi yaklaşık olarak 450 milyar dolar olurken bunun yaklaşık 160 milyarı ihracatta, 154 milyar doları ise ithalatta ticarete söz konusu olmuştur. Dünya mobilya ticaretini ağırlıklı olarak sıralamadaki ilk 25 ülke gerçekleştirirken genelde 70 ülkenin yaklaşık 200 firma ile aktif rol edindikleri söylenebilir (CSiL, 2013). 2050 yılında mobilya pazarının 1 trilyon ABD dolarını geçeceği tahmin edilmektedir [13]. Dünya mobilya üretiminde öne çıkan ülkelerin payları Şekil 2.1'de verilmiştir.

Şekil 2.1. Dünya mobilya üretimi

Kaynak: CSiL 2012 [13].

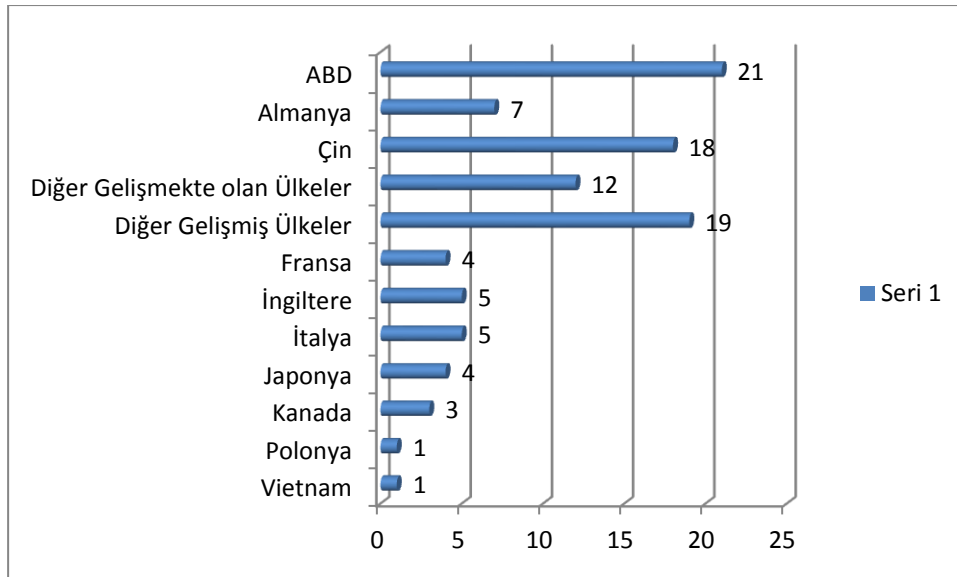
Mobilya üretiminde Çin yüzde 25'lik oran ile açık ara önde olup ABD yüzde 15, İtalya yüzde 8, Almanya yüzde 7 payları ile öne çıkan ülkelerdir. Bu dört ülke dünya mobilya üretiminin

yarısından fazlasını gerçekleştirmiştir. Diğer büyük üreticiler olan Japonya, Fransa, Kanada, Birleşik Krallık ve Polonya yüzde 3 paya sahiptir. Türkiye yaklaşık yüzde 1 pay ile Brezilya ve Vietnam'dan sonra gelmektedir. Diğer gelişmiş ülkeler yüzde 16, diğer gelişmekte olan ülkeler ise yüzde 10'luk pay edinmektedir. Çin, Polonya ve Vietnam ihracat ağırlıklı üretim ve tasarımları ile hızlı gelişim gösteren ülkeler olarak öne çıkmaktadır.

2.2. Dünya Mobilya Tüketimi

Dünya mobilya tüketimi, üretime paralel olarak her yıl artış göstermektedir. En çok mobilya tüketen ülkelerin sosyal ve ekonomik refahı yüksek olan gelişmiş ülke ağırlıklı olmakla birlikte gelişmekte olan ülkelerinde mobilya tüketiminde etkin oldukları görülmektedir. Şekil 2.2 de Dünya genelinde en çok mobilya tüketen ülkeler ve ülke grupları verilmiştir.

Şekil 2.2. Dünya mobilya tüketimi

Kaynak: CsiL 2013 [13].

2013 verilerine göre, 450 milyar dolarlık mobilya üretiminin en büyük tüketicisi yüzde 21'lik oranı ve yaklaşık 95 milyar dolarlık tüketim hacmi ile ABD, %18'lik oran ile Çin, bunları diğer gelişmekte olan ülkeler yüzde 19, diğer gelişmekte olan ülkeler yüzde 12, İtalya ve İngiltere yüzde 5, Fransa ve Japonya yüzde 4, Kanada yüzde 3, Polonya ve Vietnam yüzde 1'lik oran ve 4,5 milyar dolarlık tüketim hacmi ile takip etmektedir. Bu değerlere göre, Türkiye en büyük tüketiciler arasında yer almamaktadır.

TÜİK 2009 verilerine göre, Türkiye'nin 3,5 milyar dolar (6,4 milyar Türk lirası) değerinde olup dünya mobilya üretiminin yaklaşık % 1'lik oranını oluştururken istenilen düzeyde değildir. 2023 yılı için Türk mobilya sektörü, mobilya üretim hacmini 25 milyar dolara çıkarmayı öngörmektedir. Dünya mobilya ticaretinde son 10 yıllık gelişim süreci Şekil 2.3'te verilmiştir.

Şekil 2.3 . Dünya mobilya ticareti (Yıllık Trent)

Kaynak: CsiL, 2011 [14].

Dünya mobilya ticareti 2001'de %2'lik düşüş sonrası 2009 yılına kadar anlamlı büyüme gerçekleştirmiştir. Ancak, 2009 yılında yaşanan küresel kriz sektörün %20 oranında kesin düşüş yaşamasına neden olmuş 2010 yılından itibaren ise tekrar büyüme istikrarına kavuşmuştur.

2.3. Dünya Mobilya İhracatı

Dünya mobilya sektörüne ait 2011 GTİP 4'lü kodlama sistemine göre ürün bazında ihracat değerleri sırasıyla Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1 GTİP 4'lü Ürün Grubuna göre Dünya mobilya ihracatı ve Türkiye'nin pozisyonu

GTİP	No	İhracatçı Ülkeler	Yıllar (Bin \$)					Fark %
			2008	2009	2010	2011	2012	2011 2012
9401 - Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam ve parçaları 9402 - Tıp, cerrahi, diş hekimliği ve veterinerlikte kullanılan mobilyalar, aksam ve parçaları 9403 - Diğer mobilyalar, aksam ve parçaları 9404 - Somya, kanepeler, yataklar, takımı eşyası ve benzeri eşya	1	Çin	32.130.978	30.309.118	39.261.424	45.188.795	56.736.056	26
	2	Almanya	13.041.284	12.392.211	12.763.658	14.479.882	12.698.414	-12
	3	İtalya	14.478.076	10.831.608	10.816.823	11.792.773	10.887.679	-8
	4	A.B.D	6.847.796	5.265.833	6.396.380	6.986.857	7.799.349	12
	5	Polonya	9.126.315	7.342.109	7.909.354	9.394.828	8.695.695	-7
	6	Meksika	4.160.510	3.206.276	4.424.475	4.909.452	5.959.697	21
	7	Vietnam	2.694.920	2.434.203	2.978.983	4.264.794	4.946.954	16
	8	Kanada	4.717.002	3.032.397	3.624.279	3.888.263	3.989.244	3
	9	Fransa	4.190.379	3.255.974	2.823.943	3.019.958	2.815.501	-7
	10	Hollanda	1.808.278	1.506.093	1.671.633	2.229.128	2.239.914	0
	11	Çek. Cum.	2.748.299	2.161.483	2.489.633	2.811.956	2.617.467	-7
	12	Malezya	2.686.509	2.233.804	2.556.327	2.589.447	2.663.808	3
	13	İsveç	2.669.944	2.110.539	2.265.896	2.595.894	2.443.271	-6
	14	Birleşik Krallık	2.292.679	1.612.063	1.834.760	2.204.067	2.188.972	-1
	15	Avusturya	2.607.550	2.082.672	1.979.615	2.203.342	1.800.757	-18
	16	Belçika	2.771.902	2.221.157	2.116.421	2.128.581	1.864.401	-12
	17	Danimarka	2.832.016	2.201.058	2.089.322	2.271.070	2.298.557	1
	18	İspanya	2.556.723	2.053.541	1.807.296	2.023.149	1.824.177	-10
	19	Türkiye	1.387.014	1.198.145	1.414.960	1.658.389	1.899.017	15
	20	Japonya	1.342.318	1.034.659	1.449.560	1.413.160	1.369.302	-3
	21	Romanya	1.612.295	1.394.690	1.521.015	1.841.658	1.774.584	-4
	22	Çin Taipei	1.352.318	1.086.435	1.336.612	1.459.665	1.541.785	6
	23	Endonezya	1.934.002	1.666.875	1.967.763	1.767.244	1.809.350	2
	24	Macaristan	1.323.104	1.014.058	1.074.285	1.328.388	1.246.270	-6
	25	Portekiz	1.413.368	1.273.495	1.311.313	1.501.806	1.753.855	17
Liste toplamı			124.725.579	104.920.496	119.885.730	135.952.546	145.864.076	% 7
Genel Toplam			139.893.575	115.241.156	132.126.960	149.361.252	160.775.826	% 8

Kaynak: Trademap 2012 [15].

4'lü ürün grubuna göre toplam ihracat değerlendirildiğinde, 227 ülke arasında ilk 25 ülke yüzde 7'lik artış ile yaklaşık 146 milyar dolarlık ihracatın yüzde 90'ını gerçekleştirmiştir. Son 5 yıl değerlendirmelerine göre, 2009 yılı hariç, ihracat yükselme eğiliminde olup son yılda genel toplamda yüzde 8'lik artış söz konusudur. İlk 5 sıradaki ihracatçı ülkeler Çin, Almanya, İtalya, ABD ve Polonya'dır. Son yılda ihracat oranını en çok artıran ülkeler; Çin yüzde 26, Meksika yüzde 21, Portekiz yüzde 17, Vietnam yüzde 16, Türkiye yüzde 15 ve ABD yüzde 12 olup, Çin açık ara artışını devam ettirmektedir. İlk 25'teki on üç ülkenin ihracatlarında daralmalar söz konusu olup, Avusturya (-18), Almanya ve Belçika (-12), İspanya (-10), İtalya (-8), Fransa (-7) gibi mobilya sektörünün öncü ülkelerinde yaşanan düşüşler anlamlı bulunmuştur.

Ülkemizin ihracatı, bir yıl öncesine göre yüzde 2 azalarak yüzde 15 oranında gerçekleşmesine rağmen ihracatında en çok artış sağlayan büyüme yönlü ülkeler arasındadır. Trademap

verilerine göre 1,899 milyar dolar olup ihracat değeri ile dünyada 19. sıradadır. Türkiye'nin edindiği pay ve genel sıralamadaki yeri son yıllarda artış göstermesine rağmen istenilen ve arzu edilen yerde değildir. Büyüklüğü 160 milyar dolarlık ihracat pazarından yaklaşık 1,9 milyar dolarlık pay edinmek Türkiye mobilya sektörü için düşük kalmaktadır.

Dünya mobilya ihracatında Çin faktörü ve Avrupalı mobilya üreticilerin azalan ihracat değerleri gibi sonuçlar göz önüne alındığında üretim merkezinin doğuya doğru kaydığı söylenebilir. Ancak, son yıllarda belirleyiciliği devam etmekle birlikte Çin'de işçilik fiyatlarında yaşanan aşırı artış bu ülkenin rekabetçi fiyat oluşturma gücünü etkilemektedir.

2.4. Dünya Mobilya İthalatı

Toplamda dörtlü ürün grubuna göre dünya mobilya ithalatında öne çıkan ülkeler ve Türkiye'nin pozisyonu Tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo 2.2. GTİP 4'lü ürün grubuna göre Dünya mobilya ithalatı ve Türkiye'nin pozisyonu

GTİP	No	İthalatçı Ülkeler	Yıllar (Bin \$)				Fark %	
			2008	2009	2010	2011	2012	2011 2012
9401 - Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam ve parçaları 9402 - Tıp, cerrahi, diş hekimliği ve veterinerlikte kullanılan mobilyalar, aksam ve parçaları 9403 - Diğer mobilyalar, aksam ve parçaları 9404 - Somya, kanepeler, yataklar, yatak takımı eşyası ve benzeri eşya	1	A.B.D	35.158.414	27.272.509	34.820.327	35.971.951	39.514.951	10
	2	Almanya	12.505.697	13.297.014	14.516.894	15.761.443	14.906.878	-5
	3	Fransa	9.334.588	7.822.798	8.519.282	9.061.429	8.562.490	-6
	4	Birleşik Krallık	9.257.214	6.855.940	7.568.332	7.553.529	7.528.247	0
	5	Japonya	5.577.706	4.951.195	5.567.499	6.338.859	7.016.666	11
	6	Kanada	6.177.291	4.918.175	5.987.875	6.349.793	6.856.226	8
	7	Hollanda	3.908.815	3.159.627	3.326.844	3.969.231	3.629.918	-9
	8	İsviçre	3.286.135	2.875.338	3.031.917	3.562.060	3.413.813	-4
	9	Rusya	2.112.019	1.539.320	2.101.804	2.765.344	3.398.591	23
	10	Belçika	4.050.441	3.264.215	3.164.488	3.514.258	3.154.243	-10
	11	Avustralya	2.424.432	2.128.158	2.415.087	2.927.065	3.072.973	5
	12	Avusturya	3.011.377	2.627.065	2.576.199	3.047.637	2.846.929	-7
	13	İspanya	4.543.060	3.173.345	3.389.467	3.369.447	2.539.713	-25
	14	Meksika	1.911.403	1.272.038	1.740.077	2.039.239	2.404.233	18
	15	İtalya	3.136.143	2.544.423	2.791.882	2.909.323	2.390.679	-18
	16	Çin	1.225.538	1.293.249	1.731.608	2.251.831	2.334.421	4
	17	Arap Emir.	1.474.598	1.411.798	1.384.268	1.742.003	2.271.443	30
	18	Suudi Arab.	52.406	122.192	1.006.849	1.617.088	2.232.349	38
	19	Norveç	2.114.955	1.692.954	1.796.437	2.046.310	2.159.512	6
	20	İsveç	2.557.070	1.789.900	2.059.741	2.301.779	2.118.720	-8
	21	Kore Cum.	1.510.972	1.132.662	1.509.564	1.608.965	1.587.914	-1
	22	Danimarka	1.812.373	1.379.926	1.493.904	1.572.909	1.521.567	-3
	23	Çek. Cum.	1.578.771	1.316.495	1.296.752	1.470.792	1.429.765	-3
	24	Polonya	1.829.413	1.373.123	1.301.700	1.521.368	1.334.179	-12
	28	Türkiye	776.302	567.647	738.496	941.394	817.323	-13
		Liste toplamı	121.327.133	99.781.106	115.837.293	126.215.047	129.043.743	% 2
		Genel Toplam	143.876.719	115.426.044	133.945.925	147.989.693	153.991.886	% 4

Kaynak: Trademap 2012 [16].

2012 yılında dünya mobilya ithalatında 231 ülke ticarete dâhil olmuş, yaklaşık 154 milyar dolar değerinde ithalat gerçekleştirilmiştir. 25 ülke ithalatın yüzde 84,3'ünü gerçekleştirmiştir. İthalat oranları ilk 25 ülkenin ortalamasında yüzde 2'lik artış söz konusu iken genel toplamda yüzde 4 lük artış olmuştur. Hacme göre ilk 5 ithalatçı ülke ABD, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık ve Japonya olarak ortaya çıkmaktadır. Son yıl değerlendirmelerine göre, en ciddi artışlar Suudi Arabistan (yüzde 38), Birleşik Arap Emirlikleri (yüzde 30), Rusya (yüzde 23), Meksika (yüzde 18), Japonya (yüzde 11) ve ABD (yüzde 10) alıcı ülkeler olarak öne çıkmaktadır. İthalatı düşen ülkeler ise İspanya (-25), İtalya (-18), Türkiye (-13), Polonya (-12), Belçika (-10) ve Hollanda (-9) olarak sıralanmaktadır. İlk 25 ülke arasında 14 ülkenin ithalat oranları azalırken 10 ülkede artış, 1 ülkede ise durağanlık söz konusudur.

Türkiye 2012'de yüzde 817 milyonluk hacimle yüzde 13 oranında düşüş yaşamış olup sıralamada 28. sırada yer almıştır. Türkiye'nin ithalat hacmi düşük olmakla birlikte 2010 ve 2011 yıllarındaki yüksek artışların düşüşe geçmesi ihracat hedefi olan ülke adına olumlu değerlendirilmiştir.

3. SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

2012 yılı itibari ile sektörün sorunları hem TOBB Mobilya sektörü meclis toplantılarında hem de 10. Kalkınma Planı çerçevesinde oluşturulan Mobilya Sanayi Çalışma Grubu toplantılarında gündeme getirilmiş uluslararası piyasalarda rekabetin artırılması ve geliştirilmesine yönelik temel sorunlar 10 başlıkta toplanmış, bu sorunlara ilişkin durum değerlendirmesi ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bu sorunlar aşağıda sıralanmaktadır:

3.1. Haksız rekabet

10. Kalkınma Planı, Mobilya Sanayi Çalışma Grubu ve TOBB Mobilya Ürünleri Sektör Meclis toplantılarında sektörün en önemli sorunu olarak haksız rekabet vurgulanmıştır. Haksız rekabete yol açan sorunlar:

- ✓ Sektörde yaşanan kayıt dışılık %50 -%60 (Sektörde çoğu küçük atölyelerden oluşan 65 bin civarında mobilya imalat ve satış noktası olduğu tahmin edilmekte, mal girdi, çıktıları, istihdam verileri ve sigorta primleri net olarak kayıt edilmemekte ve piyasa denetlemesi düzenli yapılmamakta),

- ✓ Mobilyada uygulanan vergi oranları, KDV ve SGK vergileri (Tekstil sektöründe %8lik vergi oranı ve mobilyada uygulanan %18lik vergi oranı),
- ✓ Ürün kopyalama ve taklitçilik (fikri hakların korunmasında yaşanan sıkıntılar),
- ✓ Tüketici mahkemelerinde ihtilafli durumlarda karar mekanizmasını etkileyen konuda uzman olmayan bilirkişiler tarafından hazırlanan durum değerlendirme raporları,
- ✓ Çevre ve insan sağlığına zararlı hammaddeler, uygulamalar ve kamu denetimi,

haksız rekabete neden olan sorunlar olarak öne çıkmıştır.

Çözüm önerisi: Bu sorunların giderilmesine yönelik acil yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir.

- ✓ Kamu denetimi artırılmalı/etkinleştirilmeli, kanunların uygulanmasına önem verilmeli,
- ✓ Sektörde uygulanan KDV oranları tekstil sektöründe uygulanan oranlara eşitlenmeli,
- ✓ Garanti kapsamı için fatura alımı teşvik edilmeli (satış anında),
- ✓ İşveren ve tüketici bilinçlendirilmeli,
- ✓ Hammadde, iş gücü gibi konularda sektör envanterinin çıkarılması ve bunu sağlayacak etkili mekanizmalar oluşturulmalı,
- ✓ Haksız rekabeti önlemek ve tasarım bilincinin kökleşmesini sağlayabilmek için tasarım tescil mekanizmasını kolaylaştırarak model hırsızlığına karşı caydırıcı yasal önlemlerin alınması, etkin bir denetim mekanizması oluşturulması ve tasarım konusunda var olan insan potansiyelini sanayici-üniversite işbirliği ile geliştirerek yeterli kaynak aktarımı sağlamalı,(Bu konuda 2009'da kurulan devlet destekli Türk Tasarım Danışma Konsey'inin hem ülke imalat sektöründe hem de mobilya endüstrisinde tasarım düşünce ve felsefesinin oluşumu ve devamlılığı konularında önem taşımaktadır).
- ✓ Tüketici mahkemelerinin bilirkişi tayinlerinde mobilya konusunda donanımlı kişileri seçmeye yönelik oluşum sağlanmalı,
- ✓ Çevre ve insan sağlığına zararlı hammadde ve uygulamalar konusunda duyarlılık ve sorumluluk sağlanmalı,

3.2. Mesleki Eğitim

Sektörün genel yapısına ve temel sorunlarına bakıldığında, genel eğitim ve meslek eğitimi alanında yeni neslin zamanın ihtiyaçlarına uygun nitelikte olmayışı ve yaratıcı düşünce

geliştirmede yetersiz kalmasının en önemli sorunlardan biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitimdeki yetersizlik; kalifiye işgücü, istihdam ve deneyim eksikliğini beraberinde getirmektedir. Bu durum ise sektörün gelişimi ve rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Mesleki eğitimdeki sorunlar okullar, çalışanlar ve yöneticiler olarak değerlendirilmiştir.

3.2.1. Kalifiye işgücü (okullar): Son 15 yılda adayların tercihleri dikkate alındığında mobilya eğitimi için üniversite, yüksek okul ve meslek liselerin adaylar tarafından, son sırada veya açıkta kalmamak için tercih edildiği görülmektedir. Diğer taraftan, sektöre kalifiye iş gücü sağlaması beklenen mobilya eğitimi veren mevcut okulların nitelik ve nicelik yönünden sektörün beklentilerini karşılamakta yetersiz kaldığıdır. Mevcut mobilya eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin, hem mühendislik formasyonları hem de sektör bilgileri yetersiz olmakta dolayısıyla sektörce arzulanan kalifiye iş gücü yetişmemektedir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından Teknik Eğitim Fakülteleri'ndeki Mobilya ve Dekorasyon Bölümleri kapatılarak Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği alanlarına çevrilmiştir. Bu durum, ilgili bölümlerin mobilya sektörünü doğrudan temsil etmeyen yan disiplinlere girmesine yol açmıştır. Öte yandan, endüstriyel tasarım eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında mobilya eğitiminin sınırlı kalması arzulanan kalifiye iş gücünün yetişmesinde sorun oluşturmaktadır.

Çözüm Önerisi: Üretim ve tasarım için gerekli güncel bilgileri içeren meslek eğitiminin, hem meslek liselerinde hem de üniversite düzeyinde mobilya sektörüne yönelik özel bölümlerde verilmesi sektör adına önemli bulunmaktadır. Gelişmiş ülke üniversitelerinde olduğu gibi mobilya üretiminin yoğunlaştığı bölgelerde Mobilya Mühendisliği ve Mobilya Tasarımı bölümlerinin açılması, üniversite – sanayi işbirliği çerçevesinde, mobilya sanayi alanındaki akademik çalışmaların yoğunlaştırılması ve bu alanda yetişmiş işgücü ve bilgi birikiminin sektörde kullanımına yönelik plan ve programların yapılması gerekmektedir. Mobilya meslek eğitimi cazip hale getirilmelidir. Bu durum, sektörün temel sorunlarının çözümlenmesinde ve gelişmesinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda ivedilikle yapılması gereken, söz konusu okulların teknolojilerinin yenilenmesi, aktif üniversite- sanayi işbirliğinin sağlanması, öğretim kadrolarının ve öğrenci kalitesinin artırılması, programların uygulamaya ve son teknolojiye uygun olarak güncellenmesi ve sektörün cazip hale getirilmesidir. Bunun yanında, okullardaki öğretim kadrolarının da, güncel teknolojiye ilişkin bilgi edinmeleri için büyük işletmelerde staj yapmaları sağlanabilir. Ayrıca, bazı teşviklerle öğretim kadrolarının

uluslararası fuarlara götürülerek yeni gelişmeleri takip etmelerinin sağlanması hem sektör adına hem de mesleki eğitim adına faydalı olacaktır. Sektör temsilcilerinin sanayinin beklentileri konusunda Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu ile iletişimde olması mobilya meslek eğitimi sorunun çözümü için önem taşımaktadır.

3.2.2. Kalifiye işgücü (çalışanlar): Sektörde çalışanların kalifiyesi tartışılmakta olup güncel teknolojinin takip edilmediği söylenebilir.

Çözüm önerisi: Etkili ve verimli üretim için sektör çalışanlarının güncel konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Teknoloji ve uygulama alanlarındaki yeniliklerin izlenmesi, muhtemel deneyim eksikliklerinin giderilmesi ve bilgi ve becerilerin artırılması açısından uzmanlık gerektiren konularda mesleki eğitim kurslarının yaygınlaştırılması ve 'Eğitim Yardımı' gibi teşviklerin kullanılması önemlidir. Kalkınma ajansları ile projeler oluşturulması, halk eğitim merkezlerinin etkinleştirilmesi, kurum içi eğitim hizmetlerinin artırılması kalifiye iş gücünün oluşumuna ve deneyim eksikliklerinin giderilmesine katkı sağlayacak faktörlerdendir. Sektördeki işletmelere kendi iş gücünü yetiştirme ve sağlamaya yönelik destek verilmesi de uzun vadeli kalifiye iş gücünün yetişmesini etki yaratacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışanların rehabilitasyonu açısından OSB'lerde mesleki eğitim merkezleri aktif görev edinmelidir.

3.2.3. Kalifiye işgücü (yöneticiler): Sektörün yoğunluklu olarak aile şirketlerinden kurulu olduğu gözlemlenmektedir. Kurumsal gelişmişlik düzeyi, şirketlerde süreçlerin ve sistemlerin oluşturulmasında, iyileştirme mekanizmalarının işletilebilmesinde, piyasada oluşan risklerin erken tespiti, karşı önlemlerin yerinde ve zamanında alınmasında önemli rol oynamaktadır. Kurumsal gelişim için gerekli olan yaşananlardan öğrenme ve sürekli gelişimin önünü açacak lider vasfında yönetici ve mal sahibi sayısı sektörde oldukça sınırlıdır. Kişisel yönetim, liderlik farkı veya mevcut yapıdaki yeni oluşum şirketlerin piyasada çabuk yükselmesine, yeni markaların oluşmasına neden olmaktadır. Yine şirketlerin piyasada rekabet açısından yetersiz kuruluşlar haline gelmeleri, bölünmeleri ve nihayetinde de yok olmalarındaki en önemli nedenlerden biri kurumsallaşmanın sağlanamamasıdır.

Çözüm önerisi: Küreselleşmenin getirdiği yıkıcı rekabet ve ekonomik liberalleşme eğilimlerinin hız kazanması, sermayenin serbest dolaşımındaki artış, ticaretin serbestleşmesi, ürün niteliklerinde uluslararası standart olgusunun artması, müşteri memnuniyeti, doğal kaynakların etkili kullanımı ve tüketimi gibi konularda sektörde yönetici pozisyonunda olanların eğitimi ve gelişimi işletmelerin yönetimine profesyonellik kazandıracığı düşünülmektedir. Ayrıca, donanımlı yöneticiler işletmelere etkili ve verimli kalifiye işgücünün sağlanması, deneyim eksikliklerinin giderilmesi gibi konularda da faydalı olacaktır.

3.3. Verimlilik, Yönetim ve Kurumsallaşma

Mobilya sanayinde, büyük ölçekli işletmeler yanında çok küçük ölçekli işletmeler de varlığını sürdürmektedir. Üreticilerin altyapı, sistem, kurumsallaşma ve diğer birçok yönden farklılık göstermesi sonucu sektörde yönetim ve organizasyonsal eksiklikler dikkat çekici boyutlardadır.

Üretimde verimliliği etkileyen faktörlerin başında, tasarım ve yenilik olgusunun hem proje oluşumlarında hem de üretim süreçlerin de yeterince yaygın olmaması ve nitelikli iş gücü konularındaki eksiklikler gelmektedir. Bu duruma ülkenin genel mesleki eğitim politikasının doğrudan etkisi olmasına rağmen diğer etkileyici faktör; sektördeki şirketlerin yönetim ve kurumsallaşma biçimi ile organizasyon yapılarındaki sıkıntılardır. Şirketler, insan kaynakları ve ürün kaynaklarının etkili ve verimli kullanımında sorun yaşamaktadır. Genel olarak sektörde kayıt dışılık nedeniyle çalışanların hakları büyük oranlarda karşılanmamaktadır. Bu ise ürün kalitesinden verimliliğe, yenilikçilikten katılımcı yönetime kadar temel performans sonuçlarında ve yönetim kalitesinde kendini göstermektedir. Sektör genelinde hali hazırda çalışanların büyük çoğunluğunun usta-çırak tarzında atölye kültürü ile yetişmeleri, gelişen teknoloji ve bilgi altyapılarının sektöre uyarlanmasındaki en büyük problemlerden birisidir. Bu konuda farklı ve yeniliklere açık yönetim ve kurumsallaşma yapısı verimliliğe etki edecektir.

Çözüm önerisi: Sektörde verimlilik, kurumsal organizasyon ve yönetim etkinliğini artırmak için Kalkınma Ajansları ve KOSGEB gibi kuruluşlardan aktif faydalanma, Verimlilik Genel Müdürlüğü ile iletişim, Ticaret Odaları ile Mobilya Sanayicileri Derneği (MOSDER), Mutfak Mobilya Üreticileri Derneği (MUDER) ve Ofis Mobilyacılar Derneği (OMSİAD) gibi sektörel

derneklere aktif katılım, şirket etütlerinin iyi analiz edilmesine yönelik yöneticilere seminerler verilmesi, üretimde katma değersiz faaliyetlerin etkili kullanımı önemli hususlardır. Bununla birlikte, var olan bölgesel/şehre özgü sektörsel örgütlerin üzerinde yeni yapılanmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Sorunun çözümü için sanayi odalarının etkili olmaları bu bakımdan önemlidir. Bu kapsamda model olarak özel teşebbüs oluşumuna uygun örneklerin araştırılması önerilebilir. Bu bakımdan, İtalya, Almanya, ABD ve ÇİN örnekleri model alınabilir.

3.4. Tasarım, Ar-Ge

Tasarım, bireysel beklentilerden sosyal beklentilere, milli beklentilerden uluslararası beklentilere, pazarlamacıdan üreticilere ve daha önemlisi çevresel beklentilere kadar farklı alanlara cevap veren ve aynı zamanda sosyal, kültürel, siyasi etkinliği olan güç potansiyelini üzerinde bulundurmaktadır [17]. Çünkü tasarım dünyayı hareket ettirme, yönetme güç ve yeteneğine sahiptir [18]. Bu bağlamda verilebilecek iki örnek model İtalya ve İngiltere'dir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi ile ilgili Komisyon Raporunda [19], Türkiye'nin endüstriyel tasarıma önem vermesi ve ürünlerin hukuki açıdan korunurluğuna yönelik önlemler alması gerektiği vurgulanmaktadır. Küreselleşen dünyada ülkelerin rekabetçiliğinde en etkili rollerden biri tasarıma aittir. Gelişmiş ülkelerde algılanan tasarım anlam ve manası ülkemizde henüz istenilen düzeyde gelişmemiştir. Mobilya sektöründe 1990'lı yıllardan önce tasarımdan bahsetmek zordur. Son 15 yılda, büyük ölçekli firmaların sektöre girmeleri, sayıları ve iş tecrübelerinin artması ve dış ticarete rekabet gibi faktörlerin etkisiyle, hitap edilen kitlenin kültürü, refah düzeyi, tüketim alışkanlıkları, bölgesel ve sosyal özelliklerine göre ürün yelpazesi geliştirilmesi ve kimlikli mobilya oluşumu için sektörde tasarıma yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Ancak, son yıllarda her ne kadar şirketler tarafından tasarıma önceki yıllara oranla daha fazla önem verilse de, tasarımın ruhu ve özü yeterince anlaşılmadığı için bu çalışmalar özgün ve markaları diğerlerden ayıştıracak niteliği taşımamaktadır. Pragmatist bir yaklaşımla piyasada bulunan ürünlerin benzerlerinin vücuda getirilmesi nedeniyle, tasarım konusunda yürütülen faaliyetler gelecek için fazla ümit vaat etmemektedir. Bu durumun sürmesi halinde ilerleyen dönemlerde tescil ve telif hakları konusunda olumsuzlukların yaşanması tahmin edilmektedir.

Çözüm Önerisi: Türk mobilya sanayinin uluslararası arenada uzun vadeli olarak yer edinebilmesi, birim değerinde artışın sağlanabilmesi, ancak özgün tasarıma sahip ürünler ile

mümkün olabilir. İhracatın avantajlarından yararlanabilmeyi sürekli kılmak, öncelikle uluslararası bir marka olmayı ve bunun gereklerini yapmayı gerektirir. Etkin bir kontrol mekanizması oluşturulması ve tasarım konusunda var olan insan potansiyelinin üniversite-sanayi işbirliği ile geliştirerek yeterli kaynak aktarımını yapmak devletin, firmaların ve sektör örgütlerinin ortak çabasını gerektirmektedir. Sektörde tasarım bilincinin artması için yapılması gereken konular şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Üniversiteler düzeyinde mobilya tasarımı öne çıkarılmalı,
- ✓ Üretime yönelik tasarım düşünceleri oluşturulmalı,
- ✓ Tasarım yönetiminin önemi artırılmalı,
- ✓ Tasarım yarışmaları etkinleştirilmeli,
- ✓ Yurt dışı desteği verilmeli ve örnek modeller alınmalı,
- ✓ Öğrenci projeleri endüstri ile birleştirilmeli (ortak çalışma),
- ✓ Ülke genelinde mobilya üretiminin yaygın olduğu bölgelerde tasarım okulları açılmalı, mevcut olanlar ise 21.yüzyıl beklentileri doğrultusunda güncellenmeli,
- ✓ Üniversite-sanayi işbirliğinin sözde kalmaması için hem sektöre özendirici teşvikler getirilmeli, ("Tasarım ve AR-GE" konusunda gelişmiş ülke modelleri incelenmelidir. Bu bakımdan Avrupa ve özellikle Uzak Doğu ülkelerine model teşkil etmiş olan İngiltere'deki devlet destekli Tasarım Konseyi (Design Council) yapısı, işlevselliği ve görevleri örnek alınabilir. 2009/15355 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Türk Tasarım Danışma Konseyinin [20] bu konuda hem mobilya sektörüne hem de genel imalat sektörüne öncü olması sağlanmalıdır).

3.5. Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama

3.5.1. Tanıtım: Sektör ağırlıklı olarak KOBİ'lerden oluştuğu için tanıtım, pazarlama gibi konular firma içerisinde mevcut imkânlarla/elemanlarca yürütülmeye çalışılmakta ve dış piyasalarda yetersiz kalınmasına sebep olmaktadır. Bilgi çağında en önemli faktör bilgi ve iletişim ile oluşturulan tanıtımdır. İç ve dış pazarlara ulaşımı belirleyen ana unsur tanıtım faaliyetleri, kalite ve satış sonrası destek ağının yeterli olmasıdır. Ulusal tanıtım reklam harcamaları ile sağlanırken, uluslararası tanıtım yurt dışı fuarlara katılımı olmaktadır.

Çözüm önerisi: Bu konuda Türk mobilyasının kaliteli ürün olduğuna dair imaj oluşturulmalı ve kalitesiz mobilyalarla kötü tanıtıma neden olan işletmelerin önüne geçilmelidir. Firmalar bu yönde devlet teşvikleriyle desteklenmeli ve satış sonrası hangi ülkede olursa olsun destek ağı, bilgi edinimi ve hak arayışının sağlanmasına yönelik kolaylık, tanıtım ve güven sağlanmalıdır.

3.5.2. Pazarlama: Mobilya üreticileri genel olarak aracı pazarlama şirketleri veya diğer aracı kurumlar üzerinden ürünlerini tüketicilere ulaştırmaktadır. Türk mobilya sektörü, bazı markaları ile uluslararası pazarda başarı için gerekli şartları sağlamış olup, ihracat rakamlarını her yıl artırmaya devam etmektedir. Sektörün hazırladığı fuarlar pazar etkinliğine, pazarlamaya ve tanıtıma doğrudan etki etmektedir. İç piyasada ise Türkiye'nin nüfus artışı, zenginleşmenin getirdiği mobilya değiştirme süresinin kısalması, kentleşme nedeniyle artan mobilya ihtiyacı iç pazarı sürekli hareketli ve canlı tutmaktadır. Ancak, bu durum, sektör genelinde geçerli değildir. Pazar bilgisi, tüketicinin marka algısı, mobilya değiştirme sıklığı ve daha birçok konuda müşteri deneyimi, davranışı ve sesini almayı sağlayan kanallar etkili bir şekilde kullanılamamaktadır. Bu durum, hem sektörün gelişimi açısından hem de tüketici haklarının korunması, tüketici memnuniyeti ve haksız rekabeti önlemek açısından oldukça önemlidir. Zira hizmet alt yapısı olan ve ürünlere garanti veren firmaların malzeme seçerken ortaya koydukları hassasiyetle diğerlerinin ortaya koyduğu tavır oldukça farklıdır. Satış sonrası hizmet desteğini etkili şekilde sağlamak adına gerekli bilgi ve hizmet alt yapısının oluşturulamaması sektörde firma faaliyetlerinin sürdürülebilirliği konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Çözüm Önerisi: Sektörün/firmaların pazarlama ve tanıtım kabiliyetini geliştirici eğitim ve bilgilendirme çalışmaları artırılmalı ve bu eksiklerin giderilmesine dönük, pazarlama faaliyetlerinin desteklenmesi, istihdam ve eğitim yardımı gibi teşviklerin kullanımının artırılması sağlanmalıdır. Öte yandan Avrupa'dan ithal edilen katma değerli ürünler açısından yerli alternatifler üretilmeli, Uzakdoğu'dan gelen ekonomik ürünlerde de belirli bir kotanın konulması anlamlı bulunmaktadır.

3.5.3. Markalaşma: Marka oluşumunu etkileyen birçok faktör vardır. Ancak, sektörün başarısını ve gelişimini etkileyen yukarıda ifade edilen faktörler, sektörde marka oluşumuna

etki etmektedir. Marka ve markalaşma çok boyutlu stratejik düşünme ve planlamayı gerektirmekte olup işletmelerin rekabet gücünde en önemli faktörlerden biridir.

Çözüm Önerisi: Mobilya firmalarının marka ve ürünlerini olgunlaştırıp, dünya standartlarına uygun, kaliteli, özgün tasarımlı ve rekabetçi fiyatlara sahip *Türk Mobilyası Kimliği*'nin oluşturmaları sektörün uluslararası boyutta rekabetini etkileyecek önemli bir unsurdur. Marka oluşumu hem firmalar tarafından hem de devlet tarafından teşvik edilmeli ve markaya ödül verilmelidir. Bu konuda Turquality sahiplenilmeli, tanıtılmalı ve işlevselliği artırılmalıdır. İngiltere Kraliyet Marka Ödülleri, İtalya Tasarım Ödülleri buna örnek teşkil edebilir.

Tanıtım, markalaşma ve pazarlama ile ilgili temel hedef ve tavsiyeler şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Kaliteli Türk mobilya kimliği ile pazarda yer edinmeli,
- ✓ Kontratlı üretimlerde yabancı menşeli ürünlerde seçici olmalı,
- ✓ Yabancı firmalara karşı fason üretim yerine yerli firmalar kendi ürününü üretmeli,
- ✓ Türk markaları yabancı pazarlarda birbiriyle rekabet etmek yerine işbirliğine gitmeli,
- ✓ Yan sanayi hizmetlerinin gelişimi sağlanmalı,
- ✓ Müşavirlik hizmetlerinde yapılanma sağlanmalı,
- ✓ Yurt dışı tanıtımlarda devlet desteği sağlanmalı,
- ✓ Türkiye tanıtım fonundan mobilya sektörüne pay ayrılmalı,
- ✓ Dağıtım kanalları dünya standartları seviyesine getirilmeli,
- ✓ Marka mağazalar etkinliği oluşturulmalı,
- ✓ Etkili olunan pazarlara girmek hedeflenmeli,
- ✓ Yakın komşulara yönelip değişik pazarlama araçları devreye konarak ve Pazar payı artırılmalı,
- ✓ Rusya pazarına Türk mağaza zinciri ile girilmesi düşünülmeli,
- ✓ Dış pazarlarda AVM'lerin oluşumu için devlet desteği sağlanmalıdır.

3.6. Hammadde

Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçı Birlikleri Sektör raporuna [21] göre, mobilya sektöründe günlük 30 bin m³, yıllık 15 milyon m³ endüstriyel oduna ihtiyaç duyulmaktadır. Bu miktarın 9 milyon m³'ü iç piyasadan, kalan bölümü ise ithalat yoluyla karşılanmaktadır. 2011 yılında sektör sadece panel mobilya üretiminde 11 milyon m³ endüstriyel odun kullanmış olup, 2023 hedeflerine ulaşmak için piyasa türleri ve ormanların verim gücü dikkate alınarak yerli endüstriyel odun üretiminin en az 20 milyon m³'e çıkarılması gerektiği düşünülmektedir. Türkiye'de ileri teknoloji ile yonga levha/sunta ve MDF üretimi yapılırken, üretim için gerekli hammadde tedarikinde sorun yaşanması üretimi etkilemekte, kapasite oranlarını düşürmekte ve bu durum fiyatlandırmalara etki etmektedir. Endüstriyel odunun dış piyasalarda Türkiye'den yüzde 50-60'a varan oranlarda ucuz olması özellikle ihracatta rekabeti sürekli zayıflatan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ülkemizde hammadde konusunda rekabetçi piyasa şartları oluşmadığı gibi orman kaynaklarının önemli bir bölümü doğrudan yakacak odun olarak kullanılmaktadır. Buna ilaveten yanlış kesim sonucu endüstriyel odun kalitesinin düşmesi, yanlış depolama sonucu ardaklanma, çürüme gibi nedenlerden dolayı yine yakıt olarak kullanılması önemli bir sorundur.

Mobilya üretiminde kullanılan diğer girdilerden hırdavat malzemeleri yoğunluklu olarak ithal edilmektedir. Döşemecilik sektöründe kullanılan kumaş, sünger, kuş tüyü gibi malzemelerin tedariki de ağırlıklı olarak ithal ürünlerden oluşmaktadır.

Hammadde kaynaklarının yetersizliği, Türk mobilya sektöründeki işletmelerin uluslararası rekabet gücünü zayıflatan bir unsurdur. Türkiye, ahşap, sunta, kaplama, hırdavat ve diğer girdiler gibi uygun temel materyal arzına sahip olduğu halde iyi kalitede yerli girdileri, yeterli miktarda ve rekabet edebilir fiyatlarla elde etmek mümkün olamamaktadır.

Mobilya sanayinin gelişmesindeki bir diğer engel, Avrupalı ürünlerin düşük kaliteli bir kopyası olan, yerli üretim metal aksesuarlar gibi ara mallardır. Bu yüzden firmalar çok az seçenekle karşı karşıya kalmakta ve ithal girdileri kullanmaya yönelmektedir. Hammaddenin dış pazardan temin ediliyor olması ve döviz kurlarındaki yakın zamana kadar gözlenen dalgalanma maliyetleri yükseltmektedir. Bu durum mobilya sektöründeki fiyat rekabeti avantajını ülkemiz aleyhine çevirmektedir.

Çözüm önerisi: Sektörde hammadde konusunda dışa bağımlılığın olması gelecekte sorun yaşanması ihtimalini gündeme getirdiğinden bu konu ile ilgili yapılması gerekenler özetle şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Orman kanunu ve orman teşkilatı zamanın ihtiyaçlarına göre ve orman kaynaklarının etkinliğini ve verimliliğini artıracak şekilde güncellenmeli,
- ✓ Ormanların verimli kullanılması için önlemler alınmalı,
- ✓ Endüstriyel plantasyonlar oluşturularak endüstriyel odun arzı yapılmalı,
- ✓ Endüstriyel odun üretiminde dışa bağımlılığa alternatifler üretilmeli,
- ✓ Hızlı yetişen ağaç türlerinin plantasyonu sağlanmalı,
- ✓ Endüstriyel ağaç üretimine izin verilip (İsveç Örneği), özel ormancılık desteklenmeli,
- ✓ Orman köylüsü problemi çözülerek üretimin artırılması yönünde bir iyileşme için gerekli alt yapısal ve yasal düzenlemeler yapılmalı,
- ✓ Odunun pahalı elde edilmesi ve maliyetlere doğrudan etki etmesi önlenmeli,
- ✓ Orman ürünlerine uygulanan yüzde 18'lik KDV oranına eklenen yüzde 9'luk fon (Ağaçlandırma, Orman Bakanlığı, Tellaliye ve TRT için ödenen vergiler) kaldırılmalı,
- ✓ Endüstriyel odun hammaddesinde yaşanan sıkıntılar doğrultusunda ahşap ve panel levha üretiminde katma değeri yüksek yeni kompozit malzeme arayışları teşvik edilmeli,
- ✓ Panel levha üretiminde tekelleşme ve fiyatlandırmada sıkıntılar giderilmeli,
- ✓ Panel levha üretiminde kullanılan 18 mm levha kalınlığının 16 mm'ye düşürülmesi 1/9 oranında endüstriyel odun tasarrufu sağlayacağından sektörün 16 mm levha kullanımı ile ilgili planlamalar yapılmalı (örneğin IKEA 16 mm levhalar ile üretim yapmaktadır),
- ✓ Tekstil, sünger, polyester, kuş tüyü gibi döşemeli mobilyalarda nitelikli yerli hammadde kaynaklarının zenginleştirilmesinin sağlanmasına yönelik alternatif düşünceler oluşturulmalı,
- ✓ Sac, metal profil malzeme çeşitliliğinde zenginleşme ve nitelik artışı sağlanmalı, sektörde mobilya üretiminde uygun sac ve metal profil konusunda sıkıntılar giderilmeli, fiyatların uygun düzeylere gelmesi için gerekli kamu desteği veya know-how desteği sağlanmalı,

- ✓ Nihai üründe katma değeri yükseltici faaliyetler teşvik edilmeli,
- ✓ Ürün yaşam döngüsü göz önüne alınarak insan sağlığına zarar veren malzeme kullanımına izin verilmemeli ve bu konuda üretim merkezlerinde denetimlerin sıklaştırılması sureti ile gerekli önlemler alınmalı,
- ✓ Hammadde temininde AB standartlarına uyum sağlanmalı ve sertifikasız hammadde girişinin önüne geçilmeli, (Kyoto protokolü çerçevesinde en az E1 standardı aranmalı),
- ✓ Yerinde gözetim sertifikası istenmeli,
- ✓ Ülke genelinde çevreye duyarlı ürünlerin standart testlerinin yapılabileceği uygun laboratuvar ortamları sağlanmalıdır.

3.7. Yan Sanayi

Mobilya sektöründe yan sanayi tamamen ana sanayinin yönlendirmesi ile çalışmakta olup, sadece fason üretici mantığında hizmet verme durumundan kurtulamamaktadır. Bu durum sektörde uzun vadeli dönüşümü ve katma değerli iş yapma anlayışının gelişmesini mümkün kılmamaktadır. Mobilya sektöründe (tekstil, demir, cam vb.) kullanılan yan sanayi ürünlerinin tamamında girdi konusunda bir darboğaz beklenmemekle birlikte endüstriyel odun hammaddesinde önlemler alınmazsa gelecekte sıkıntılar yaşanmasına muhtemel gözüyle bakılmaktadır. Tekstil konusunda dünya devleri ile yarışan, demir-çelik üretiminde ön sıralarda bulunan ve cam konusunda önde gelen liderler arasında olan ülkemizde mobilya üretiminde bu ana sektörlerle ait yarı mamul ürünlerin ağırlıklı olarak ithal edilmesi çelişki doğurmakta ve sektörler arası iletişimsizlik olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Mobilya sanayinin diğer ihtiyacı olan nitelikli aksesuar malzemeleri ağırlıklı olarak yurt dışından getirilmekte olup bu alanda yerli yan sanayi etkin değildir.

Çözüm Önerisi: Yan sanayinin oluşumu için büyük ölçekli ve küçük ölçekli firmaların iletişim kurmaları ve yerli yan sanayinin oluşumu için çaba sarf etmeleri gerekmektedir.

3.8. Lojistik, Nakliyat

Mobilya alıcıya sağlam ve eksiksiz olarak ulaştırılmalıdır. Demonte paket mobilya üreten firmalar haricindekiler (özellikle ihracat yapanlar) ürünlerinin farklı ölçülerde olması ve ihraç edilecek ürün adedinin az olması nedeniyle gerektiği gibi ambalajlama yapamamakta,

ambalajları oluklu karton ve havalı naylon ile sınırlı kalmaktadır. Mobilyaların alıcıya sağlam ulaşması için kullanılan paketleme sistemi, koli adet/birim fiyat oranı göz önüne alındığında, seri üretim yapan firmalar haricinde uygulanmamaktadır. Markalaşmanın gerektirdiği ürün paket tasarımı disiplininde ambalajlamanın yapılması sektörün rekabeti ve güvenilirliği için önem taşımaktadır. Kaba yük taşımaya alışmış nakliyatçılar, hazır mobilya gibi yükleri taşıırken gerekli özeni göstermemekte, bazı firmalar ise mobilyayı alıcıya teslim etmeden önce aktarma yapmakta, özen gösterilmeden yapılan nakliye ve aktarma işleri mobilyalarda hasara sebep olmaktadır. Bu olumsuzluğu giderecek iyi organize edilmiş bir dağıtım sistemine ihtiyaç vardır.

Lojistik ve nakliyat ile ilgili diğer önemli bir sorun gümrüklerde yaşanmakta, kontrol amacıyla ambalajlar bozulmaktadır. Gümrüklerde yaşanan kararsızlık durumlarında numune ürün alıkonulmak veya İhracatçı Birlikleri'nden ekspertiz/uzman istenmektedir. Bu durum ise, ürünün alıcıya geç ulaşmasına neden olmaktadır.

Çözüm önerisi: Mobilya havaleli ürün olması sebebiyle karayolu taşımacılığının birinci alternatiflikten çıkarılması gerekmektedir. Diğer nakliye alternatifleri olan demiryolu, denizyolu taşımacılığının yaygınlaştırılmasının hem maliyetleri düşüreceği hem de ürünlerin müşteriye ulaşım hızını artıracacağı tahmin edilmektedir. 3 tarafı denizlerle çevrili ülkemizde deniz ulaşımının etkinsizliği navlun maliyetlerinin yüzde 10 -15 oranlarında artmasına neden olmaktadır. Öte yandan nakliyatta kullanılan araçların taşımacılık standartlarına uygun olması, ürünün profesyonel bir biçimde zamanında ve sağlam teslim edilmesi de önemli hususlardır.

Gümrüklerde görevli muayene memurlarının mobilya konusunda eğitimi ya da ihtisas gümrüklerinin oluşumu konularında çalışmalar yapılmalıdır.

3.9. Kamu - Sektör İlişkileri

Kamu ihaleleri, Devlet Malzeme Ofisi (DMO) görev ve sorumlulukları, TOKİ ve cezaevlerinde üretilen ofis mobilyaları sektörde sorunların yaşanmasına ve belirsizliklere neden olmaktadır.

Çözüm önerisi: kurum ve kuruluşlarının mobilya tedariklerinde aktif katılım sağlanması ve kullanıcı beklentilerine göre proje oluşturulması, KOBİ'lerin gelişmesinde önemli bir kaynak

sağlayabilir. Ancak, bunların genelde büyük ihaleler olması küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerinin bu ihalelere girmesini zorlaştırmaktadır. Bu bakımdan büyük ihalelerin parçalanması ve KOBİ'lere pay aktarılması sektörün gelişmesine yardımcı olabilir. Buna ilaveten, KOBİ'lerin ortak alım ve satım şirketleri kurmaları, ortak hareket etmeleri ve güç birliği içine girmeleri özendirilebilir. Bunun dışında şartnamelerin düzenlenmesindeki sıkıntılar giderilmelidir. Özellikle DMO ve TOKİ şartnamelerinde garanti belgesi şartının aranması gerekmektedir. Ayrıca ceza evlerindeki iş yurtlarında yaptırılan mobilyaların bu alımlarda kullanılması sektörün iş kalitesine olumsuz etki yapmakta ve haksız rekabete neden olmaktadır. Kamu alımlarında kullanılan girdinin niteliğini belirten şartnameler oluşturulurken marka verilmeden şartnameler oluşturulmalı böylece yerli üretici bu konuda desteklenmelidir.

3.10. Sermaye / Finansman

Sektörün sermaye/finansman sıkıntısı ve kredi maliyetlerinin yüksekliği önemli sorunlar arasında yer almaktadır. İşletmeler para piyasalarından, özellikle ticari bankalardan uygun koşullarda kredi temininde zorlandıklarından, faaliyetlerini genellikle öz kaynaklarından finanse etmektedirler. Bunun sonucu olarak, sürekli işletme sermayesi sıkıntısı yaşanmaktadır.

Çözüm önerisi: Güçlü ve sürdürülebilir sermayenin sağlanması için sermaye piyasalarının gelişmesi gerekmektedir. İşletmelerin birleşmesi, sermaye artırımını ve güç ediniminde etkili mekanizmalarla desteklenmesi veya özendirilmesi gerekmektedir. Diğer alternatif ise banka kredilerinin yüksek olduğu ve kredi almanın zor olduğu bu dönemde mobilya işletmelerinin yeni sermaye edinimleri için İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na (İMKB) açılmaları olabilir. Bu durum kurumsallaşma ve yönetim konularındaki sıkıntıların giderilmesine katkı sağlayacağı gibi haksız rekabet, sosyal güvenlik sistemi, vergilendirme, marka güvenilirliği, kalifiye personel istihdamı, kalite ve ürün bilincinde gelişme, müşteri memnuniyeti sağlama gibi konularda sektöre öncülük edeceği düşünülmektedir. Yabancı sermayenin bu sektöre çekilmesi için bazı Doğu Bloğu ülkelerinde yapıldığı gibi avantajlı devlet teşvikleri sağlanması gerekmektedir. Dış ticaretin finansmanı için uluslararası finans kuruluşları, kalkınma ve yatırım bankaları ile ortak çalışmalar yapılması önerilmektedir.

3.11. Sektörün diğer sorunları

İhracatçı Birlikleri'nce kapatma işlemleri yapıldıktan sonra ithalatların yapıldığı (teminatların tutulu olduğu) gümrüklerin başmüdürlüklerine teminat çözümü için yazılı olarak gereği bildirilmektedir. DİİB kapatma ve teminat çözümüyle ilgili işlemler başmüdürlüklerde Ekonomik Etkili Gümrük Rejimi servisleri tarafından takip edilmekte ve bağlı gümrük müdürlüklerine (teminatların tutulu olduğu) teminat iadesi için talimat verilmektedir. Gümrük Müdürlüğü de saymanlığına talimat vermektedir. Kapatma yazısı ile teminat iadesi arasında geçen sürenin ortalama 1-1,5 ay olduğu, ifade edilmektedir. İzin belgelerinin kapandı yazıları alındıktan sonra, bu belge ile ilgili gümrük müdürlüklerine başvuruda bulunulduğu takdirde teminat mektuplarının biran önce teslim edilmesi sağlanmalıdır.

Sektörde son zamanlarda çekler ile ilgili yaşanan sorunlar giderilmeli ve konu ile ilgili net düzenlemeler yapılmalıdır.

Çin ve Uzak doğu ülkelerinden ithal edilen kalitesiz ucuz ürünler ihracatta rekabeti etkilemektedir. Çin ve Uzakdoğu ülkelerinden yapılan ithal ürünler (özellikle de laminatlar), uluslararası anlaşmalar çerçevesinde kontrole tabi tutulmalıdır. Bu konuda uygulama ve denetleme sıkıntıları vardır.

İhraç ürünleri için Sanayi ve Ticaret Odalarından alınan belgelerin onayı için odalara gitmek gerekmektedir. ATR dolaşım belgesi, Euro 1, Menşe Şahadetnamesi belgeleri satış ve belge onay işlemlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının kurulması, firmaların zaman kaybına uğramaması için önem arz etmektedir. Söz konusu belgelerin İhracatçı Birlikleri tarafından verilmesi yönünde çalışma yapılmalıdır.

4. GZFT / SWOT ANALİZİ VE REKABET GÜCÜNÜN DEĞERLENDİRMESİ

Sektörün mevcut durumu, ihracat ve ithalat boyutu, üretim kapasitesi ve kullanımı, iç ve dış piyasalarda yeni oluşumlar, siyasi istikrar gibi çok boyutlu bilinmeyenlere göre sektörün içsel ve dışsal olarak değerlendirilmesi yapılmış güçlü, zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditleri belirlenmiş sektörün geleceği ve rekabet edebilirliği ile ilgili analizler bu bölümde sunulmuştur.

Şekil 4.1'de Güçlü, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditlere yönelik SWOT analizi verilmektedir.

Şekil 4.1. GZFT/SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	TEHDİTLER
Coğrafi konum, Sektörün gelişime açık olması, Sektörün son 10 yılıki performansı, Yüksek iş gücü potansiyeli, Sektörün gittikçe artan teknoloji transferi, Modern ve teknolojik üretim yapan firmaların artması, Mobilya üretim ağı/potansiyeli, Hedef pazarlara yönelik ihracat çalışmalarının artırılması, Geniş dağıtım ağı, Malzeme, ürün çeşitliliği.	Hammadde sıkıntısı, Kalifiye iş gücü yetersizliği, AB ülkelerinde yaşanan krizler, Pazarlama eksikliği, Markalaşma sorunu, Enerji sorunu, Düşük standartlar, Model kopyalama, Tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği, Düşük maliyetli üretim (3. Dünya), Çin (Büyük İşletmeler), Çevreye duyarlı üretim (Kyoto protokolü)
FIRSATLAR	ZAYIF YÖNLER
Globalleşme, Dünyadaki yeniden oluşum, AB'ne adaylık, Bilgi Teknolojisi ve elektronik net-works, Akıllı mobilyalar, Markalı/kimlikli ürünler, Müşteri odaklı ürün ve çeşitliliği, İşbirliği ve yatırıma açık yapı, Yeni pazar arayışları/genişleme, Avrupa'daki tüketim nüfusu, Üretimdeki artış/gelişme, Çevreye yapılan yatırım, Global mobilya tüketiminde artış, 2050'de 1 trilyon Amerikan dolarlık hacim	Mesleki eğitim yetersizliği, Kalifiye eleman yetersizliği, Tasarım ve korunması, Haksız rekabet, Yüksek hammadde maliyetleri, Tanıtım faaliyetlerinin yetersizliği, Düşük standartlar ve çevre sorunu, Markalaşma, kalite, imaj, KOBİ yoğunluğu, Aile şirketlerinin kırılabilirlikleri, Organizasyon/kurumsal yapı, Yönlendirme/devlet desteği, Sermaye/finans yetersizliği, Yenilik yaklaşımı.

Türkiye, dünya mobilya pazarında Şekil 4.1. GZFT analizi tablosunda ifade edildiği gibi coğrafi konumunun etkisi ile birçok güçlü yanları ve fırsatları bünyesinde bulundurmaktadır. Payına düşeni alabilmesi için mevcut sorunlarını çözerek etkin fark yaratacak güçlü yanları ve fırsatları değerlendirmesi, zayıf yönleri ve tehditlere ivedi çözüm getirmesi gerekmektedir.

21. yüzyıl beklentileri doğrultusunda kullanıcı ihtiyaçları, uluslararası pazarlarda kültür farklılıkları, mobilyadan beklentiler iyi tespit edilmeli ve nokta atışı ürünler ile sektör dünya pazarında yer edinmelidir. Dış ticaret açığı vermeyen ve ülke istihdamına büyük katkı sağlayan sektöre devletin destek sağlayıcı politikalar üretmesi gerekmektedir. GZFT analiz tablosunda ifade edilen öğeler iyi analiz edilmeli ve hem mobilya sektörü işletmeleri ve dernekleri hem de devlet bu konular ile ilgili çalışmalar yapmalıdır. Ulusal ve uluslararası ölçekte rekabet gücünün artırılması, devletin ve mobilya işletmelerinin “Modern Tasarım ve AR-GE”ye önem vermeleri yaşamsal önem taşımaktadır. Bunlara ilaveten mobilya kalite standartlarının belirlenmesi ve denetimlerinin yapılması da kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Sektör, Türkiye sanayisinde son 10 yılda dış ticaret açığı vermeyen nadir sektörlerden biri olmuştur. Hızlı gelişim ve değişim sürecinde olan sektör; markası, kalitesi, sektördeki küçük – büyük ölçekli firmaları, coğrafi konumu, ülkenin genel büyüme yönlü politikası, genç nüfusu, kişi başına düşen milli gelirin iyileşmesi sayesinde iç ve dış pazarda önemli potansiyel arz etmektedir. Ayrıca, AB’ne uyum ve dış politikada komşular ile sıfır sorun yaklaşımının da etkisiyle 2001 yılından buyana sürekli artan ihracat değeri ile sektör, 2023 yılı için hedef koyduğu 25 milyar dolar üretim kapasitesi, 10 milyar dolar ihracat beklentisi ile dünyanın 10. Avrupa’nın ise 5. büyük mobilya üreticisi olmayı hedeflemektedir. Mevcut görüntü, sektörün büyüme potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye mevcut potansiyel gücü ve stratejik pozisyonunun sürekliliğini ve gelişimini sağlayabilirse uluslararası mobilya pazarında daha iyi duruma geleceği düşünülmektedir.

4.1. Çevre Analizi

Türk mobilya sektörü, toplam üretim kapasitesi ile dünya mobilya üretiminin yaklaşık yüzde 1 payı oluşturmasına rağmen arzulan düzeyde ve hedefte değildir. Türkiye mobilya sektörü, 2012 yılı itibarıyla 214 ülkeye 1,9 milyar dolarlık mobilya ihraç etmiş ve dünya sıralamasında 19. Avrupa ülkeleri sıralamasında ise 14. sırada yer almıştır. 112 ülkeden 817 milyon dolar değerinde mobilya ithal etmiş ve dünya sıralamasında 28. Avrupa ülkeleri sıralamasında ise 18. sırada yer almıştır. 2011 yılında Arap ülkelerine yapılan ihracat yüzde 10’a varan düşüş söz konusu iken 2012’de yüzde 124’lük artış ile 360 milyon dolar olmuştur. Arap ülkeleri yıllık toplamda 15 milyar dolar mobilya ithal ederken, Türkiye’den yapılan 360 milyon dolarlık mobilya ihracatının çok düşük kaldığı söylenebilir (Suriye ve Irak hariç). Yakın komşular ve

Orta Asya ülkeleri ile yapılan ihracat değerlendirildiğinde 779 milyon dolarlık ihracat değeri ülke ihracatının yarısına denk gelmekte ve 2011'de yüzde 25, 2012'de ise yüzde 11'lik artış göstermesi komşularla olan ticaretin daha etkin olduğunu işaret etmektedir. Trademap verilerine, özellikle 2010 ve 2011 yılların da ithalat oranlarının ihracat değerlerinin üzerinde seyir ederken 2012 yılında yüzde 13'lük düşüş sergilemesi sektörün geleceği açısından olumlu karşılanmıştır. Son 10 yıllık dönemde Türkiye'nin genel dış ticaret dengesi değerlendirildiğinde ithalat ağırlıklı olduğu, mobilya sektöründe ise ihracat ağırlıklı olduğu görülmekte olup ticaret açığı vermeyen nadir sektörler arasındadır. Türkiye'nin mobilya dış ticareti 2009 yılındaki ekonomik kriz nedeniyle yaşanan küçük düşüş dışında, son 12 yıl sürekli artış göstermiştir.

Mevcut değerler, dünya mobilya sektörünün artış eğilimli olduğunu göstermektedir. Son 12 yıllık genel perspektif, Türk mobilya sektörünün üretim hacmi ve ihracat hacmi ile büyüme potansiyelini ortaya koymakla birlikte istenilen düzeyde değildir. Dünya mobilya pazarında 2050 yılı itibariyle 1 trilyon Amerikan doları hacmi geçmesi beklenen pazarda Türkiye'nin payına düşeni alabilmesi için sorunlarını çözüp üretim kapasitesi ve rekabet gücünü artırması gerekmektedir. Bu konuda hem sektör hem de devlet adına yapılması gerekenler ve üretilmesi gereken politikalar söz konusudur.

4.2. Sektörün Rekabet Analizi

Türkiye'nin iş gücü maliyetinde geldiği nokta sebebi ile fason ihracat yavaş yavaş bir seçenek olmaktan çıkmış, markalaşarak katma değerli ihracat yapmak zorunlu hale gelmeye başlamıştır. Türkiye pazarındaki alım gücünün; Amerika, Avrupa gibi pazarlara oranla çok daha düşük olmasından ötürü, Türk firmalarının ciroları yurtdışındaki rakiplerine oranla çok daha düşük kalmaktadır. Dolayısı ile markaların yurtdışındaki yapılanmaları için ayırabildikleri bütçe de bu doğrultuda çok düşük seviyelerdedir. Her ne kadar bazı destek programları devlet tarafından uygulansa da, sektör hala bütçesel olarak yabancı markaların rekabet gücünün uzağındadır. Örneğin, Türk pazarında iyi konumda bulunan bir firmanın yıllık toplam cirosu, tanınmış bir Amerika veya Avrupa markasının yıllık reklam bütçesinden bile aşağıda kalmaktadır. Dolayısı ile ihracatın önündeki en büyük sorun, Türkiye'deki alım gücünün düşük seviyelerde olmasıdır. İhracatın önündeki bir diğer büyük sorun ise gümrük vergileridir. Örneğin, Avrupa ile olan bağı ve coğrafik yakınlığı Türkiye'ye oranla çok daha az olmasına

rağmen, hemen hemen bütün Orta Doğu ülkelerine %10-%35 arası oranlarda gümrük vergileri ödenmektedir. Oysa bu Avrupa ülkeleri için %0-%7 arasında değişkenlik göstermektedir. Fiyat rekabetinde biraz avantaja sahip olunmasına rağmen, gümrük vergileri sayesinde bu avantajı sektör kaybetmektedir. Bu durum sadece Orta Doğu değil, maalesef diğer tüm bölgeler için de geçerli durumdadır.

Genel olarak, Türk mobilya sektörünün mevcut sorunları geçmişinden bugüne taşıdığı sorunlar olmakla birlikte, ülkenin genel ekonomik görünümü ile de paralellikler arz etmektedir. Dolayısıyla bu sorunların birçoğu ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmışlık seviyesinin yükselmesi ile birlikte giderilecektir. Ayrıca, sektör ülkemiz sanayisinin tipik bir görünümü olarak büyük oranda KOBİ'lerden oluşmaktadır. Bu nedenle yaşanan sorunların birçoğu da tipik KOBİ sorunlarıdır. Sektör dış açılıma bir ölçüde sahiptir. Ancak, üretim yapan büyük kitlenin uluslararası pazarlara açılırken öncelikle güç birliği yapması ya da birleşerek küçük atölyelerden büyük ve profesyonel üretim yapabilen atölyelere ve fabrikalara dönüşmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, ülkemizde gelişmeye açık ve potansiyel arz eden bir mobilya sektöründen söz etmek mümkündür. Üretici firma adediyle, mevcut istihdam gücüyle ve doğal kaynaklarıyla bugün Türkiye, Avrupa'nın güçlü mobilya üreticileri olarak görülen Almanya, İtalya, Polonya gibi ülkelerle rekabet edebilir nitelikte görülmektedir. Ancak, bir önceki bölümde ele alınan sorunların ilgili sektörel örgütler ve kamu kurumlarınca gündeme alınması ve çözümlerin getirilmesi sonucu sektörün, hem Avrupa mobilya pazarında hem de dünya pazarında kuvvetli bir güç olacağı düşünülmektedir.

5. YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İLE BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR

Bu bölümde, sektörün yatırım ortamı, bu konudaki engellerin kaldırılması ve bölgesel dağılımı, teşvik ve yardımlar konusundaki görüşler sunulmuştur.

Mobilya sektörü hem sağladığı istihdam açısından (imalat sanayi işletmelerinde çalışan işçilerin yaklaşık %23'ünü istihdam etmektedir) hem de her geçen gün artan ihracat değeri ile Türkiye'nin önemli bir imalat sanayisidir. Sektörün son 10 yıllık gelişim sürecine, büyümesine ve dış ticaret boyutu değerlendirmelerine bakıldığında hızlı büyüyen ve yatırım yapmaya açık

bir yapısı vardır. Ancak, Sektörün gelişimi, rekabeti ve iç-dış piyasalarda etkinliğinin artırılması için destek ve teşviklere ihtiyacı vardır

Mobilya üreticilerinin Türkiye'deki dağılımına bakıldığında, İstanbul ve Ankara'yı, Bursa, Bolu, Eskişehir, Kayseri, Sakarya, Zonguldak, Trabzon, Balıkesir, Antalya, Burdur ve Adana'nın takip ettiği görülmektedir. Kayseri mobilya üreticisi iller ve yapılan ihracata göre ön sıralarda yer almaktadır. Türkiye'de 200'den fazla çalışanı olan mobilya üreticisi firma sayısı 40'ı aşmıştır ve bu firmaların 8'i (%40'ı) Kayseri'de faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte Türkiye'deki mobilya sektörünün büyük çoğunluğunu oluşturan KOBİ'ler, çevresel ve iş güvenliği gibi konuların da öncelikli baskı unsuru olarak kullanılması ile, Organize Sanayi Bölgeleri bünyesinde veya sanayi odalarının desteği ile ortak hizmet alabilecek modüler sanayi bölgelerinin oluşturulması ve küçük atölyelerin teşvikle bu bölgelerde konulara göre kümelenmesi sağlanabilir. Yeterli finansal destek sağlanması durumunda, ekonomi için daha fonksiyonel bir yapıya kavuşabilecekleri düşünülmektedir. Örneğin Ankara siteler bölgesinin taşınabilirliği veya etkinliğinin artırılması için bu bölgede yapılan işlerin kümelenmesi sağlanarak basınçlı hava, toz emiş, emisyon kontrolü, doğalgaz, lojistik hizmeti vb, hizmetleri sağlayacak bir yapının kurulduğu planlı 400-4000 m² atölyeler kurularak ve taşınma teşviki ile desteklenerek iş güvenliği, çevre ve iş sağlığı konuları ile zorlanarak KOBİ'lerin etkinliği artırılabilir.

Mobilya sektöründe uygulanan yüksek vergi oranlarının Avrupa ülkeleri seviyesinin üstünde olması dış pazarlarla rekabet için önemli dezavantaj olmaktadır. Türkiye'de SGK primlerinin yüksek oluşu da rekabeti olumsuz etkileyen diğer bir faktördür. Bu nedenle, SGK primleri uluslararası uygulamalar ve ülke gerçekleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Teşviklerde ihracatı artırmaya yönelik teşvik ve desteklere öncelik verilmesi gerekmektedir. İhracat teşvikleri dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Dar anlamda ihracat teşvikleri, ihracat sübvansiyonlarını kapsamaktadır. Geniş anlamda ise; ihracatçıların ihracatta karşılaştıkları güçlükleri ortadan kaldıracak ve satışlarını geliştirmek için dinamik bir sistem kurmalarına yardımcı olacak bütün düzenlemeleri içerir. Buna göre; ihracat teşviklerinin en önemli amaçları şunlardır:

- Pazar payının genişlemesi,
- İhracat bilgisinin oluşturulması,
- İhracatla ilgili sınırların azaltılması ya da ortadan kaldırılması,
- Fiili ve potansiyel ihracatçılar için çeşitli yardım türlerinin belirlenmesidir.

İhracata verilen teşviklerin hangi türden olabileceği uluslararası anlaşmalarla belirlenmiştir. Dünya Ticaret Örgütü tarafından kabul edilebilecek ihracat teşviklerinin en önemlileri şunlardır.

- Pazar araştırması,
- Uluslararası ticaret kurulları,
- Uluslararası ticaret fuarları,
- Ticareti teşvik ofisleri,
- Devletin destekleyici olduğu araştırmalar,
- Ticaret finansman programları,

Türkiye' de değişen ekonomik koşullara ve ihtiyaçlara bağlı olarak farklı dönemlerde farklı ihracat teşvikleri kullanılmıştır. 1994 yılı sonunda uluslararası taahhütlere uygun olarak nakit teşvikler kaldırılmış ve ihracatı hem üretim hem de pazar aşamalarında destekleyecek nitelikteki "İhracata Yönelik Devlet Yardımları" uygulamaya konulmuştur. Türkiye mevzuatını, Gümrük Birliği'nin gerçekleştirilmesiyle birlikte de AB mevzuatına göre uyarlamıştır. Teşvikler uyarlanmış olmakla birlikte, ihracat teşviklerine ayrılan kaynaklar ve uygulama açısından Türkiye ve AB arasında önemli farklar mevcuttur. Devletin vermiş olduğu teşvikler, farklı teşvik programları olsa da çok yetersiz olduğu iddia edilmektedir. Özellikle programlardaki teşviklerin firma tarafından harcamanın yapılmasından belirli bir süre sonra verilmesi, zaten harcamanın firma tarafından finanse edilmesi, (hatta sonrasında belirli bir süre daha geri dönüşünün beklenmesi anlamına gelmektedir), firma bu durumda kendi gücünün yettiği oranda harcama yapmaya devam etmektedir. İşletmelerin yabancı markalar ile aynı seviyelerde rekabet edebilmesi için var olan teşvik ve teşvik programları yeniden revize edilmeli, ön ödemeli olmalı ve firmanın gücünün üzerinde kaynak yaratılmalıdır. Örneğin, yıllık pazarlama bütçesi 100 milyon Amerikan doları olan bir yabancı marka ile rekabet etmesi için seçilen markaya da aynı oranda teşvik yaratılmalı, ön ödemeli olarak yatırımı yapılması sağlanmalı, sonrasında harcamaları kontrol edilmelidir.

Diğer bir sorun ise gümrük vergi oranlarının düşürülmesi, hatta belirli ülkeler ile sıfıra indirilmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Türkiye'de yeni teşvik sistemi doğrultusunda mobilya sektörü için teşvikler şu şekilde sıralanabilir.

- ✓ Sigorta programları ve dolaylı vergilerde indirim,
- ✓ Gümrük vergisi muafiyeti,
- ✓ KDV istisnası,
- ✓ Sigorta primi işveren hissesi desteği,
- ✓ Mobilya üretimine uygun yerlerde yatırım yeri tahsisi,
- ✓ Faiz desteği,
- ✓ KDV iadesi,
- ✓ İhracata yönelik devlet yardımları (Araştırma, Geliştirme Yardımı, Yurtdışı Fuar ve Sergilere Katılım Desteği),
- ✓ Uluslararası nitelikli fuarların desteklenmesi,
- ✓ Pazar araştırması yardımı,
- ✓ Eğitim yardımı,
- ✓ İstihdam yardımı,
- ✓ Çevre maliyetlerinin desteklenmesi,
- ✓ Mobilya geri dönüşüm tesisleri kurulmalı ve teşvik edilmeli, (özellikle toz emme tesislerinden çıkan toz/talaşlar ekonomiye kazandırılmalı ve merkezi toplama istasyonları kurulmalı),
- ✓ Patent,
- ✓ Faydalı model belgesi ve endüstriyel tasarım tescili yardımı,
- ✓ Türk ürünlerinin yurtdışında markalaşması,
- ✓ Marka tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi,
- ✓ Tanıtım ile Türk Malı imajının yerleştirilmesine yönelik faaliyetlerin desteklenmesi,
- ✓ Yurtdışında ofis mağaza açma, işletme konularında yardım,
- ✓ İhracat ve ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde vergi, resim ve harç istisnası,
- ✓ Eximbank tarafından uygulanan kredi ve sigorta programları,
- ✓ Sektörün son yıllarda hammadde konusunda dışa bağımlılığını engellemeye yönelik destekler,

gibi konularda teşvik, yaptırım ve açılımlar konularında sektör, teşvik ve yönlendirmelere ihtiyaç duymaktadır. Genel olarak işletmelerin uluslararası pazarlarda rekabet gücü yaratmalarında devletin üzerine düşen görevler vardır. Bunlar geliştirilmiş standartlar ile işletmeleri performanslarını yükseltmek için cesaretlendirmek, talep görece ürünleri önceden tespit edip modellemek, özelleştirilmiş girdi üretimine odaklamak, bölgesel rekabeti engelleyecek doğrudan birliktelikleri (tekelleşme) kısıtlandırmaktır.

6. SEKTÖRDE YENİ YÖNELİMLER

Avrupa'da yaşanmakta olan ekonomik krizin etkilerinin minimum 1 yıl daha sürmesi ve pazarın 2015 itibari ile yavaş yavaş yeniden canlanması beklenmektedir. Ancak, özellikle Avrupa pazarında yaşanan rekabetin diğer bölgelere göre daha üst düzeyde olması ve rekabet edilecek olan firmaların bir çoğunun Avrupa markaları olması, pazardaki canlanmanın toparlanma adına kesinlikle onlara öncelik tanıyacak olması sebebi ile, Avrupa en azından 2 yıl daha Türk firmaları için çekici bir Pazar olmanın uzağında kalacağı tahmin edilmektedir. Yeni Pazar oluşumlarını Kuzey Afrika, Orta Doğu ve orta Asya ülkeleri olarak değerlendirmekte fayda olacağı düşünülmektedir. Özellikle Eylül 2013'ten itibaren, yılın son çeyreğinde pazarda oldukça belirgin bir hareketlenme ve ihracat rakamlarında kayda değer artış beklenmektedir. Yaşanan belirsizliklerin azalmasıyla, fonlarda tutulan nakit kaynakların yeniden projelere yöneltilmesi ile mobilyaya olan talebin doğru orantılı olarak artacağı tahmin edilmektedir.

Mobilya sektörü ile ilgili çevreye duyarlılık ve Kyoto protokolü çerçevesinde kapalı ortamlarda mobilyadan açığa çıkan zararlı gazların ölçümü ve kontrolü ile ilgili bir yapılanma henüz yoktur. Bu konuda İnegöl'de bir laboratuvar sınırlı boyutta hizmet vermektedir. Üretici ve ihracatçı mobilya firmalarının yurt dışından ithal ettikleri hammaddeler ve ihraç ettikleri ürünler, akredite laboratuvarlarda bazı testlere tabi tutulmakta olup, İnegöl, Ankara Siteler ve Kayseri gibi mobilya üretim ve ihracatında önemli paya sahip illerimizde laboratuvar bulunmaması nedeniyle, söz konusu firmalar ihracat işlemlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Mobilya test laboratuvarlarının mobilya üretiminin yaygın olduğu bölgelerde açılması ve dış ticarete yönelik akredite olmuş nitelikte raporların verilmesi sağlanmalıdır.

Bu yüzyılın beklentileri doğrultusunda sektör ile ilgili gelişmeler ve muhtemel eğilimler şu şekilde özetlenebilir:

- Modern yaşam, teknoloji ile donatılmış modern elektro-mobilyaların doğmasına neden olacaktır.
- Akıllı konut ve yeşil bina oluşumları mobilyaya yansımaya başlayacaktır. Akıllı mobilya, yeşil mobilya gibi kavramlar mobilya sektöründe daha sık rastlanacaktır.
- Kentleşme ve hızla artan konutlaşma yeni oluşum ve dönüşüm gerektirmekte olup, yaşam kalitesini artıran, kullanım kolaylığı sağlayan, insan ve çevreye duyarlı, hafif,

fonksiyonel, kolay taşınabilir, modüler mobilyaların dünya pazarında etkin rol edineceği düşünülmektedir.

- Yenilikçi ve fonksiyonel çözümler aranır hale gelecektir.
- Tasarım sürecine tedarikçiler daha fazla katılacak, farklı uzmanlık alanlarına sahip paydaşlar tarafından ortak tasarım yönetimi çalışmalarına ağırlık verilecektir. (Mobilya, Elektronik, Bilişim teknolojisi, aksesuar vb.).
- Gelişmiş tasarım becerisi, marka gücü, satış sonrası hizmet kalitesinin etkinliği sektörde büyümeye öncülük eden alanlar olarak ortaya çıkmaktadır.
- Geri dönüşüm ve mobilya atıkları önem arz edecektir.
- Sektörde iş güvenliği konuları daha çok önem kazanacaktır. Ülkemizde mobilya üretiminde iş güvenliği hala AB standartlarında değildir.
- Ambalaj, paketleme, taşımacılık alanındaki gelişmeler ve özellikle demonte tarzı mobilyaların ortaya çıkışı ile uzak bölgelerdeki pazarlara ürünlerin sevkiyatında kolaylıklar sağlanmasının satış maliyetlerini düşüreceği tahmin edilmektedir.
- Nano-teknoloji uygulamalarının malzemeye yansımaları sonucu kir ve leke tutmayan kumaşlar, deriler, çevre dostu süngerler, boyalar, verniklerin kullanımı yaygınlaşacaktır.
- Online satış organizasyonları yaygınlaşacaktır.
- Endüstriyel odun konusunda (hammadde) önlemler alınmazsa sıkıntı yaşanacağı tahmin edilmektedir.
- Mobilya üretiminde kullanılan diğer malzemeler; hırdavat malzemeleri çoğunlukla ithal edilmektedir. Döşemecilik sektöründe kullanılan kumaş, sünger, kuş tüyü gibi malzemelerin tedariki de yine büyük oranda ithal ürünlerden oluşmaktadır. Sektörün hammaddesinin yoğunluklu olarak dışa bağımlı olması gelecek hakkında sorun yaşanmasına neden olabilecektir.

21. yüzyılın çıktısı olan ve imalat sektörünü doğrudan ilgilendiren akıllı konut, akıllı araba, akıllı makine gibi akıllı yaklaşımlar mobilya sektörünü etkilemesi beklenmektedir. Bu yüzyılın beklentileri doğrultusunda sektörün çevreye duyarlı, teknolojik donanımlarla güncel farklılık yaratan akıllı mobilya üretim ağını, tasarım ve üretim yelpazelerine almaları tavsiye edilmektedir. Bu yeni yaklaşımlar ve oluşumların iç ve dış piyasada düşünülmesi gereken yeni alanlar olarak sektörü etkilemesi beklenmektedir. Ayrıca, sektörde küçük ölçekli firmaların fazlalığı, kayıt dışı oranında yükseklik, büyük ölçekli firma sayısının azlığı, kapasite kullanım

oranının en fazla yüzde 70'lerde olması sektörde verimsizlik ve markalaşma konusunda sıkıntılar yaratmakta olup yeni bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. 2023 yılında sektörün 25 milyar üretim ve 10 milyar dolarlık ihracat hacmini yakalaması için firmaların kapasite kullanımlarını artırmaları, küçük işletmelerin birleşmesi, mevcut orta ve büyük ölçekteki firmaların daha etkin yapıya kavuşmaları gerekmektedir.

7. SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA, KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Türkiye mevzuatını, Gümrük Birliği'nin gerçekleştirilmesiyle birlikte de AB mevzuatına göre uyarlamıştır. Ancak, uygulanabilirlik konularında hala sıkıntılar olduğu söylenebilir.

Orman Yönetim Konsey Sertifikası (FSC) Avrupa Birliği ülkelerinde mobilya ile ilgili bütün ahşap içerikli ürünlerde istenmektedir. Avrupa Birliği ülkelerine yapılan mobilya ihracatlarında, FSC Sertifikası arandığı ve mobilya ihracatçısının bu sertifikayı temin etmekte zorlanmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığınca, mobilya üretiminde kullanılan ağaçların, plantasyon ormanlarında elde edildiğini gösteren FSC Sertifikasının verilmesiyle sorunun aşılacağı düşünülmektedir.

İhracatçı Birlikleri'nce kapatma işlemleri yapıldıktan sonra ithalatların yapıldığı (teminatların tutulu olduğu) gümrüklerin başmüdürlüklerine teminat çözümü için yazılı olarak gereği bildirilmektedir. DİB kapatma ve teminat çözümüyle ilgili işlemler başmüdürlüklerde Ekonomik Etkili Gümrük Rejimi servisleri tarafından takip edilmekte ve bağlı gümrük müdürlüklerine (teminatların tutulu olduğu) teminat iadesi için talimat verilmektedir. Gümrük Müdürlüğü de saymanlığına talimat vermektedir. Kapatma yazısı ile teminat iadesi arasında geçen sürenin ortalama 1-1,5 ay olduğu, ifade edilmektedir. İzin belgelerinin kapandı yazıları alındıktan sonra, bu belge ile ilgili gümrük müdürlüklerine başvuruda bulunulduğu takdirde teminat mektuplarının biran önce teslim edilmesi sağlanmalıdır.

Sektörde son zamanlarda çekler ile ilgili yaşanan sorunlar giderilmeli ve konu ile ilgili net düzenlemeler yapılmalıdır.

Çin ve Uzak doğu ülkelerinden ithal edilen kalitesiz ucuz ürünler ihracatta rekabeti etkilemektedir. Çin ve Uzakdoğu ülkelerinden yapılan ithal ürünler (özellikle de laminatlar),

uluslararası anlaşmalar çerçevesinde kontrole tabi tutulmalıdır. Bu konuda uygulama ve denetleme sıkıntıları vardır.

İhraç ürünleri için Sanayi ve Ticaret Odalarından alınan belgelerin onayı için odalara gitmek gerekmektedir. ATR dolaşım belgesi, Euro 1, Menşe Şahadetnamesi belgeleri satış ve belge onay işlemlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının kurulması, firmaların zaman kaybına uğramaması için önem arz etmektedir. Söz konusu belgelerin İhracatçı Birlikleri tarafından verilmesi yönünde çalışma yapılmalıdır.

Çevreye duyarlılık ve Kyoto protokolü çerçevesinde kapalı ortamlarda mobilyadan açığa çıkan zararlı gazların ölçümü ve kontrolü ile ilgili bir yapılanma yoktur. Bu konuda İnegöl'de bir laboratuvar sınırlı boyutta hizmet vermektedir. Üretici ve ihracatçı mobilya firmalarının yurt dışından ithal ettikleri hammaddeler ve ihraç ettikleri ürünler, akredite laboratuvarlarda bazı testlere tabi tutulmakta olup, İnegöl, Ankara Siteler ve Kayseri gibi mobilya üretim ve ihracatında önemli paya sahip illerimizde laboratuvar bulunmaması nedeniyle, söz konusu firmalar ihracat işlemlerinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Mobilya test laboratuvarlarının mobilya üretimin yaygın olduğu bölgelerde açılması ve dış ticarete yönelik akredite olmuş nitelikte raporların verilmesi sağlanmalıdır.

Sektörde iş güvenliği konularında yaşanan sıkıntılar hala AB standartlarında değildir.

8. GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye mobilya endüstrisinde çoğunluğu geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi, küçük ölçekli işletmeler ağırlıktadır. Ancak, 1990'lı yıllardan itibaren orta ve büyük ölçekli işletmelerin katılımlarıyla ülke imalat sanayisi içinde yüzde 3'lük üretim katkısıyla önemli bilgi ve sermaye ağırlıklı imalat kolu olmuştur. Mobilya üretim miktarı ölçümlerinde üretici firma sayısı, üretim miktarları, satış fiyatları, ihracat rakamları ile birlikte değerlendirildiğinde ve inşaat sektörünün büyüklüğüyle sektördeki kayıt dışılık dikkate alındığında Türkiye mobilya sektörü üretimi 2023 yılında 25 milyar, ihracatı ise 10 milyar doları bulacağı tahmin edilmektedir. 2001 yılından itibaren sürekli gelişen Türkiye mobilya sektörünün dünya mobilya ihracatında 2012 yılı itibari ile 214 ülkeye 1,9 milyar dolarlık ihracat kapasitesi ile 19. sırada olması, Avrupa'da ise on dördüncü sırada olması, sektörün büyüme potansiyelini ortaya koymaktadır.

Türkiye mevcut potansiyelinin ve stratejik pozisyonunun önemini kavrayıp tanıtım faaliyetlerini ve birebir ilişkilerinin etkinliğini ve sürekliliğini artırabilirse, uluslararası mobilya pazarında daha iyi pozisyon elde edebilir. 2023 yılı için öngörülen projeksiyonlara göre Türkiye mobilya endüstrisi dünya sıralamasında ilk 10, Avrupa da ise ilk 5 en büyük mobilya üreticisi olacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılı itibariyle 500 milyar ABD dolarlık bir hacme ulaşması hesaplanan dünya mobilya pazarında Türkiye, payına düşeni alabilmesi için mevcut sorunlarını çözerek rekabet gücünü artırmalıdır. Türkiye mobilya endüstrisinin uluslararası sahada uzun vadeli yer edinebilmesi için;

- ✓ Haksız rekabet (Kayıt Dışılık, Fikri hakların korunması)
- ✓ Eğitim, Kalifiye iş gücü, İstihdam, Deneyim eksikliği,
- ✓ Verimlilik, yönetim ve kurumsallaşma
- ✓ Tasarım, Ar-Ge, Kalite Bilincinin geliştirilmesi, zorlayıcı önlemlerin alınması,
- ✓ Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama,
- ✓ Hammadde,
- ✓ Yan sanayi,
- ✓ Lojistik, nakliyat,
- ✓ Kamu sektör ilişkileri,
- ✓ Sermaye / Finansman

olmak üzere 10 başlıkta toplanan temel sorunlarına aktif çözümler getirmesi ve önemli ihracat ve istihdam sağlayan sektöre devletçe destek sağlayıcı politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Son 10 yıldır cari açık vermeyen ve iş bulma sıkıntısı olmayan sektörün eğitim tercih alanlarında sonlarda olması tanıtım eksikliğine bağlanmakta olup sektörde meslek eğitiminin cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Önemli bir üretim kolu olan mobilya sektörünün kendi adı altında mobilya meslek eğitiminin hem meslek liselerinde hem de üniversite düzeyinde verilmesi sektör adına önemli bulunmaktadır. Uygun üniversitelerde mobilya mühendisliği bölümleri açılmalıdır. Sektörde üniversite – sanayi işbirliğini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması, bu kapsamda yapılması önem taşıyan etkinliklerden biri olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, hizmet içi eğitim yanında yaşam boyu eğitim programlarının geliştirilerek yaygınlaştırılması ve yetişkinlerin eğitimine kaynak ayrılması sektörün temel sorunlarının çözümlenmesinde ve gelişmesinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler, dünyanın her bölgesinde yayılmakta ve global toplumun oluşmasıyla sonuçlanan bir iletişim devrimini gerçekleştirmektedir. Bu gelişmelerin toplumlarda ekonomik, politik ve kültürel yapılarında açtığı çok yönlü değişme süreci, üretim yöntemleri ve politikaları değişime zorlamaktadır. Sanayi toplumunda rekabet daha çok üretimde önemli olurken bilgi toplumunda teknoloji üretme önem kazanmıştır. Buna göre; 21. yüzyıl bilgi toplumunda mukayeseli üstünlük sahip olunan teknolojiye göre şekillenerek teknoloji üretimi ön plana çıkacak, 'Sanayide Rekabet' kavramı yanında 'Teknoloji Rekabeti' kavramı önem kazanacaktır. Sektörümüzün de bundan etkilenmesi düşünülmekte olup 21. yüzyılın çıktısı olan ve imalat sektörünü doğrudan ilgilendiren akıllı konut, akıllı araba, akıllı makine gibi akıllı yaklaşımlar mobilya sektörünü etkilemesi beklenmektedir. Nano-teknoloji özellikle malzeme bilimi, boya ve vernik alanlarında etkisini göstereceği; bunun mobilya sektörüne zaman, üretim hızı ve maliyetlerde düşümlere etki etmesi öngörülmektedir.

2023 yılında hedeflerini son derece yüksek tutan sektör mevcut durumunu korumakla birlikte üretim kapasitesini ve pazar paylarını artırmak zorundadır. 21. Yüzyıl'ın beklentileri doğrultusunda yeni oluşumlar, akıllı mobilyalar, elektro-mobilyalar, çevre dostu mobilyalar, insan ve çevreye duyarlılık boyutları ile sektörün üretim ağını güçlendirmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. **TÜİK**, 2010: Gelir gruplarının ilk 5 Harcama Grubu Oranı. Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
2. **TÜİK**, 2012: İstihdam verileri ve iş yeri sayısı, ISIC-REV.3 No:3611-3614. Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
3. **SGK**, 2012: İstihdam verileri ve iş yeri sayısı, Sosyal Güvenlik Kurumu.
4. **TÜİK**, 2009: Yıllar itibari ile Türkiye mobilya üretimi. Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
5. **İGM**, 2012: İhracat Genel Müdürlüğü, Yıllar İtibariyle Türkiye Mobilya Üretimi, Sektör Raporları, Maden, Metal ve Orman Ürünleri Daire Başkanlığı, Ekonomi Bakanlığı.
6. **TÜİK** 2011: Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara. Ankara.
7. **TCMB**, 2012: Kapasite Kullanım Oranı-İmalat sanayi (Ağırlıklı-NACE REV.2) - Merkez Bankası (Aylık, %).
8. **TÜİK** 2013: GTİP 8 ila12'li Maddeler Bazında Ürün Gruplarına göre Mobilya İhracat Değerleri, Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
9. **TÜİK** 2013: GTİP 4'lü, Ükelere Göre Mobilya İhracat Değerleri, Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
10. **TÜİK** 2013: GTİP 8 ila12'li Maddeler Bazında Ürün Gruplarına göre Mobilya İthalat Değerleri, Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
11. **TÜİK** 2013: GTİP 4'lü, Ükelere Göre Mobilya İthalat Değerleri, Bilgi İşlem Merkezi Veri Tabanı, Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
12. **DTM** 2012: Mobilya ithalat ihracat verileri, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara.

13. **CsiL** 2013: WORLD FURNITURE OUTLOOK, 12th edition of the Seminar organized by CSİL, Wednesday, April 10, 2013, FIERA MILANO-RHO CONGRESS CENTRE. Italy.
14. **CsiL**, 2011: World Furniture Outlook 2010/2011 Annual Percentage Changes (Dünya Mobilya Ticareti (Yıllık Trent)), Milano, Italy.
15. **Trademap** 2012: International Trade Center, Trade Statistics, Exports 2001-2011 International Trade in Goods Statistics by Product Group. List of exporters for the selected products 9401- 9404
16. **Trademap** 2012: International Trade Center, Trade Statistics, Imports 2001-2011 International Trade in Goods Statistics by Product Group. List of exporters for the selected products 9401- 9404.
17. **Çınar, H.**, 2005: Social, Cultural and Economical Approaches to Design. *1st International Vocational and Technical Education Technologies Congress*. Marmara University, Technical Education Faculty, Istanbul.
18. **Marzano, S.**, 1993: Chocolate for Breakfast, In: Myerson, J., (ed.) 1993: Design Renaissance, Selected Papers from the International Design Congress, Glasgow, p.13-16.
19. **EC Report** 2004: Commission Of The European Communities 6.10.2004 SEC. Brussels.
20. **Resmi Gazete**, 2009: Türk Tasarım Danışma Konseyi, Bakanlar Kurulu Kararı, sayı 27338, 3 Eylül 2009, Karar sayısı 2009/15355.
21. Ağaç Mamulleri ve Orman Ürünleri İhracatçı Birlikleri Sektör Raporu, 2011, Endüstriyel odun ve kereste üretimi. Türkiye.

EK 1 GTİP 8 İla 12'li Maddeler Bazında Mobilya İhracat Değerleri

		GTİP 8 İla 12'li Maddeler Bazında Mobilya Türkiye İhracat Değerleri (Bin ABD\$)				
GTİP12	Madde Adı 12	2010	2011	2012	2012 (OCAK - EYLÜL)	2013 (OCAK - EYLÜL)
940110001000	SİVİL HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR (DERİ KAPLANMAMIŞ)	228.170	449.936	219.284	132.784	187.665
940110009000	DİĞER HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	198.870	250.676	243.104	222.665	192.848
940120000000	MOTORLU TAŞITLARDA KULLANILAN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	113.988.745	143.118.820	121.112.008	90.591.049	99.926.118
940130000011	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	-	11.868.668	12.795.347	8.594.833	12.717.404
940130000012	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	-	6.936.002	6.567.832	4.934.613	7.855.131
940130000019	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN DİĞER MADDELERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	-	11.171.187	13.148.433	9.417.369	11.135.428
940130100011	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	7.080.745	-	-	-	-
940130100012	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	5.085.606	-	-	-	-
940130100019	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR DİĞER MADDELERDEN KOLTUK, SANDALYELER	3.404.390	-	-	-	-
940130900011	DİĞER ÇEŞİT AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	12.279.720	-	-	-	-
940130900012	DİĞER ÇEŞİT ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	3.829.839	-	-	-	-
940130900019	DİĞER ÇEŞİT DİĞER MADDELERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	14.981.759	-	-	-	-
940140000000	YATAK HALİNE GETİRİLEBİLEN OTURMA MOBİLYASI (KAMP VE BAHÇE İÇİN HARİÇ)	125.506.868	141.488.798	139.567.361	101.143.792	96.974.820
940151000000	HİNT KAMIŞI/BAMBUDAN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	96.736	144.540	158.992	157.402	44.088
940159000000	ROTEN KAMIŞI, SEPETÇİ SÖĞÜDÜ VB. MADDELERDEN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	1.263.242	446.301	342.685	171.841	162.281

940161000000	AHŞAP İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMUŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	75.812.539	88.039.028	125.924.377	85.964.645	111.404.655
940169000000	AHŞAP İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMAMIŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	25.567.990	28.687.986	33.089.622	24.176.647	31.592.331
940171000000	METAL İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMUŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	6.881.088	8.288.404	11.974.118	8.762.427	10.424.912
940179000000	METAL İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMAMIŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	13.343.395	16.270.573	14.057.804	10.111.515	14.395.224
940180000000	OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	76.268.250	88.487.942	85.375.833	64.819.226	54.689.569
940190100000	HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	63.122	35.375	90.555	85.820	82.392
940190300000	DİĞER OTURMAYA MAHSUS AHŞAP MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	1.795.915	2.500.456	2.338.486	1.824.984	2.140.864
940190800011	KARA NAKİL VASITALARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALARIN AKSAM; PARÇALARI	39.429.268	61.378.962	57.841.265	40.857.047	61.877.867
940190800019	DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM; PARÇALARI	14.657.678	22.566.868	21.371.700	16.230.229	13.721.607
940210000011	DİŞÇİ KOLTUKLARI	838.080	412.940	189.079	177.911	63.170
940210000019	BERBER KOLTUKLARI VB. KOLTUKLAR	1.936.932	2.171.887	2.190.396	1.658.721	1.869.922
940210000021	DİŞÇİ VE BERBER KOLTUKLARININ AKSAM; PARÇALARI	389.784	283.120	664.607	231.465	143.607
940290000011	EĞME, DÖNDÜRME, YÜKSELTME VE ALÇALTMALI MEKANİK TERTİBATLI AMELİYAT MASALARI	1.272.560	2.099.942	2.765.284	1.309.244	1.626.625
940290000012	ORTOPEDİK MASALAR	254.643	1.112.168	823.797	758.101	584.557
940290000013	MEKANİK TERTİBATLI KARYOLALAR	6.433.413	5.976.973	9.193.143	5.951.932	10.988.274
940290000019	DİĞER HAREKETLİ MOBİLYA, KARYOLA, KOLTUK, MASA VB.	8.904.095	12.915.879	15.229.190	10.818.181	17.854.786
940290000021	TIP, CERRAHİ, DİŞÇİLİKTE KULLANILAN MOBİLYA, MASA, KARYOLA VB. AKSAM; PARÇALAR	1.440.240	1.636.814	1.353.624	782.307	2.228.824
940310100000	METALDEN RESİM MASALARI (90.17 POZİSYONUNDAKİLER HARİÇ)	172.192	-	-	-	-
940310510000	METALDEN YAZI MASALARI; YÜKSEKLİK =< 80 CM.	1.651.663	1.641.268	2.487.375	1.822.774	1.676.267
940310580000	BÜROLARDA KULLANILAN METALDEN DİĞER MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK =< 80 CM.	-	12.265.807	10.440.260	6.475.491	9.213.881
940310590000	METALDEN DİĞER BÜRO MOBİLYALARI; YÜKSEKLİK < 80 CM.	11.125.191	-	-	-	-
940310910000	METALDEN KAPILI, KANATLI/SÜRGÜLÜ DOLAPLAR >80 CM.	14.894.811	18.774.912	17.243.658	12.269.113	12.337.001

940310930000	METALDEN ÇEKMECELİ DOLAPLAR, DOSYA/FİŞ DOLAPLARI >80 CM.	14.330.153	16.670.813	15.359.865	10.980.375	11.870.547
940310980000	BÜROLARDA KULLANILAN METALDEN DİĞER MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK > 80 CM.		6.957.365	8.473.770	4.977.051	6.656.257
940310990000	METALDEN DİĞER BÜRO MOBİLYALARI; YÜKSEKLİK>80 CM.	4.756.175	-	-	-	-
940320200000	METALDEN KARYOLALAR	7.653.550	8.731.590	9.679.024	6.815.393	6.385.040
940320801000	ÇİNKO, DEMİR VEYA ÇELİKTEN ASMA YEMEK DOLAPLARI	455.313	626.689	890.067	671.917	783.007
940320809000	METALDEN DİĞER MOBİLYALAR	63.042.059	65.016.652	70.546.745	51.677.793	68.560.589
940330110000	BÜRO İÇİN AHŞAP YAZI MASALARI (YÜKSEKLİK =< 80 CM)	6.810.932	7.474.113	8.555.685	6.224.307	6.551.653
940330190000	BÜRO İÇİN AHŞAP DİĞER MOBİLYALAR (YÜKSEKLİK =< 80 CM)	15.501.625	18.076.952	26.139.934	18.558.214	23.399.070
940330910000	BÜRO.İÇİN AHŞ.KAPILI, KANATLI/SÜRGÜLÜ, ÇEKMECE.DOLAP, DOSYA, FİŞ DOLAP.; YÜKS.>80CM.	8.815.730	10.750.918	14.223.564	10.530.651	10.164.920
940330990000	BÜROLAR İÇİN DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK>80 CM.	15.294.455	16.321.464	23.757.100	17.105.300	18.540.623
940340100000	AHŞAP HAZIR MUTFAK ÜNİTELERİ	8.944.858	8.261.173	10.473.886	7.888.174	14.003.922
940340900000	MUTFAKLARDA KULLANILAN TÜRDEN DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR	13.146.650	13.000.096	17.069.342	12.903.339	13.727.172
940350000000	YATAK ODALARINDA KULLANILAN TÜRDEN AHŞAP MOBİLYALAR	191.207.689	247.576.073	372.895.846	260.260.375	327.810.759
940360100000	YEMEK ODALARI VE OTURMA ODALARI İÇİN AHŞAP MOBİLYALAR	143.145.395	158.174.168	188.393.489	139.624.464	140.282.118
940360300000	MAĞAZALARDA KULLANILAN TÜRDEN AHŞAP MOBİLYALAR	9.386.866	14.486.009	28.580.017	21.364.943	21.718.463
940360901000	AHŞAP ASMA ECZA DOLAPLARI VE BANYOLARDA KULLANILACAK TÜRDEN KÜÇÜK DOLAPLAR	7.316.014	8.014.532	9.683.491	7.105.287	8.615.852
940360909000	DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR	80.217.202	103.177.929	110.150.290	83.052.468	105.311.831
940370000000	PLASTİK MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALAR	25.283.400	30.987.897	37.262.588	28.609.609	35.725.609
940381000000	HİNT KAMIŞI/BAMBUDAN DİĞER MOBİLYALAR	127.241	52.907	80.853	79.617	27.588
940389000000	DİĞER MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALAR	19.838.816	14.899.444	15.594.921	11.297.148	12.030.103
940390100000	METALDEN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	44.349.031	54.745.351	56.106.164	41.624.097	45.687.432
940390300000	AHŞAPTAN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	27.053.295	37.366.321	33.321.077	24.921.928	27.204.331

940390900000	DİĞER MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	15.770.662	20.479.474	25.625.577	19.497.534	17.674.753
9404 10000011	METAL SOMYALAR	1.663.550	1.159.889	1.262.280	906.406	602.717
940410000012	AHŞAP SOMYALAR	346.171	248.738	288.363	187.814	321.740
940410000019	DİĞER SOMYALAR	3.154.317	1.887.577	2.322.145	1.528.788	1.770.356
940421100000	GÖZENEKLİ KAUÇUKTAN ŞİLTELER	2.286.012	2.334.010	1.693.161	1.392.848	926.607
940421900000	PLASTİK MADDELERDEN ŞİLTELER	2.551.885	2.615.104	2.190.577	1.620.603	1.662.375
940429100000	METAL YAYLI ŞİLTELER	30.983.915	36.853.446	38.976.987	27.347.800	31.005.393
940429900000	DİĞER MADDELERDEN ŞİLTELER	8.551.579	8.624.846	10.669.122	7.426.336	9.283.408
940430000000	UYKU TULUMLARI	5.886.697	1.057.391	1.257.757	705.780	743.335
940490100000	KUŞ TÜYÜYLE DOLDURULMUŞ YATAK EŞYASI VB.	1.550.295	2.301.946	2.358.350	1.633.633	844.745
940490900000	DİĞER ŞİLTE, YATAK TAKIMI VB. EŞYALAR	44.176.077	48.025.660	45.890.314	32.257.523	37.912.632
Genel toplam		1.414.675	1.658.379	1.898.571	1.371.231	1.595.917

EK 2 GTİP 4'lü, Ükelere Göre Mobilya İhracat Değerleri

Ülke Adı	Yıllar (ABD Dolar)				
	2010	2011	2012	2012 Ocak-Eylül	2013 Ocak-Eylül
İRAK	209.204.897	286.447.623	396.202.880	267.920.063	311.504.273
LİBYA	75.414.762	17.494.230	167.211.289	117.041.794	172.664.550
AZERBAYCAN	82.962.827	108.470.135	131.495.049	94.042.195	121.342.064
ALMANYA	135.373.236	168.836.852	152.839.224	112.698.122	103.456.953
FRANSA	73.804.362	91.390.124	85.444.360	60.831.136	76.627.181
SUUDİ ARABİSTAN	29.909.884	42.622.461	66.676.562	52.689.470	67.943.702
TÜRKMENİSTAN	47.026.059	76.133.454	61.209.556	44.692.606	65.257.447
RUSYA FEDERASYONU	36.108.658	49.109.839	59.346.904	42.972.022	59.881.200
İNGİLTERE	42.208.938	40.776.546	49.672.190	34.601.649	42.064.140
HOLLANDA	46.635.929	56.552.284	53.155.514	40.342.398	34.226.594
B.A.E.	20.893.841	18.267.312	20.864.737	16.462.427	29.047.084
A.B.D.	22.703.757	26.822.602	30.335.122	22.606.754	28.989.113
İTALYA	31.069.427	34.100.350	30.344.907	22.767.844	25.095.155
İRAN	91.325.254	110.754.208	71.527.314	60.010.156	23.115.554
KAZAKİSTAN	22.287.678	19.552.230	24.317.979	17.103.879	23.099.969
İSRAİL	19.360.713	23.299.555	23.419.348	17.873.025	22.074.235
GÜRCİSTAN	16.818.544	28.539.695	32.126.202	22.651.416	20.161.668
AVUSTURYA	19.711.210	25.474.875	22.634.247	17.109.065	18.797.270
K.K.T.C.	26.846.026	22.526.384	21.512.284	15.814.292	18.313.924
MISIR	10.711.628	14.034.612	20.493.500	14.525.938	17.664.095
İSPANYA	12.172.889	15.264.377	11.946.444	8.039.820	16.957.149
ROMANYA	21.912.684	19.489.484	18.535.895	12.007.719	16.694.742
BELÇİKA	21.037.711	25.439.710	24.620.794	18.625.202	16.322.725
CEZAYİR	11.403.460	13.828.285	14.271.911	10.202.616	14.024.608
KATAR	5.088.152	9.656.755	11.375.405	7.668.881	13.662.822
YUNANİSTAN	42.395.311	32.830.379	19.433.274	14.124.311	12.172.018
UKRAYNA	6.110.746	12.394.959	16.592.525	11.639.803	10.560.951
BULGARİSTAN	12.807.725	13.227.870	11.311.682	8.780.615	9.941.125
FAS	6.194.336	8.283.493	9.246.980	6.686.392	9.078.267
LÜBNAN	9.413.693	13.663.672	11.959.145	9.504.337	8.576.056
JAPONYA	4.016.470	5.371.340	7.485.732	4.690.207	8.253.784
KUVEYT	3.424.126	6.719.971	9.479.696	6.674.517	8.029.525
NİJERYA	2.094.341	5.210.057	9.180.009	6.562.518	7.732.665
ÜRDÜN	5.744.755	7.132.132	7.891.506	5.826.060	7.449.332
MAKEDONYA	8.839.815	11.602.581	8.756.480	6.895.118	6.819.441
İSVİÇRE	7.037.827	9.215.276	9.745.568	7.144.465	6.565.926
KOSOVA	8.883.186	7.966.736	6.105.224	4.872.546	5.951.087
GÜNEY AFRİKA CUM.	6.271.438	11.029.644	6.860.891	4.996.327	5.911.295
POLONYA	6.393.929	6.731.844	7.652.709	5.387.555	5.215.814
DANİMARKA	5.649.222	6.854.697	5.928.127	4.175.450	4.470.010
BOSNA HERSEK	4.407.221	5.509.431	5.651.914	4.321.735	4.422.001
İSVEÇ	6.345.137	7.338.700	6.749.978	5.003.095	4.315.591
BREZİLYA	4.164.576	10.734.644	6.919.657	5.309.024	3.935.653
SLOVAKYA	3.039.698	3.084.532	2.912.323	2.312.795	3.660.653
ÖZBEKİSTAN	3.481.097	3.049.468	3.196.630	1.984.005	3.548.272
KIRGIZİSTAN	2.634.061	1.976.352	2.777.388	1.790.627	3.505.143
ÇEK CUMHURİYETİ	6.639.729	7.611.689	4.569.721	3.359.974	3.443.210
BAHREYN	1.306.387	4.761.770	3.802.670	2.888.664	3.348.751

GANA	422.957	548.018	1.363.970	1.131.531	3.303.870
TUNUS	1.696.990	1.769.612	2.705.031	1.911.406	3.125.810
YEMEN	1.851.040	1.093.128	3.311.714	2.513.571	3.046.374
AVUSTRALYA	2.344.965	3.886.116	4.576.746	3.689.582	2.979.768
GİNE	134.945	549.711	956.486	292.328	2.715.444
TACİKİSTAN	1.708.592	3.015.943	3.514.367	2.729.068	2.538.947
MOLDOVA	1.821.651	2.287.165	3.159.571	2.347.182	2.403.282
MACARİSTAN	3.886.032	2.561.781	2.675.748	1.987.715	2.310.953
MEKSİKA	495.502	836.786	2.009.211	1.393.831	2.207.978
EKVATOR GİNESİ	527.222	2.273.407	982.497	651.309	2.203.473
ARNAVUTLUK	4.249.395	3.567.377	2.804.569	2.068.829	2.151.594
KAYSERİ SER.BÖL.	2.695.931	3.452.823	2.752.991	2.166.511	2.053.945
BEYAZ RUSYA	740.373	1.271.278	2.924.870	1.712.398	1.875.084
AFGANİSTAN	4.678.336	4.477.508	5.050.919	4.171.894	1.838.151
HİNDİSTAN	3.040.977	4.167.731	4.364.676	3.568.216	1.821.908
HIRVATİSTAN	1.745.108	2.556.861	5.828.870	5.262.326	1.804.025
FİNLANDİYA	1.129.237	1.483.570	1.365.893	989.352	1.803.202
KANADA	1.343.345	1.720.424	1.892.567	1.433.856	1.787.600
NORVEÇ	2.750.088	2.376.886	2.393.567	1.750.317	1.670.667
MALTA	1.740.404	2.227.464	1.863.574	1.492.541	1.580.718
UMMAN	1.189.003	1.610.151	2.064.783	1.639.296	1.538.728
ÇİN	736.066	1.056.851	647.114	502.274	1.488.387
ESTONYA	751.570	654.640	880.972	552.841	1.386.147
SOMALİ		63.483	728.298	37.587	1.366.056
EGE SERBEST BÖLGE	1.017.470	1.517.958	2.071.376	1.614.736	1.313.864
PAKİSTAN	791.249	344.346	2.177.174	2.142.307	1.296.749
ANGOLA	229.295	943.309	1.605.831	993.984	1.288.148
KENYA	903.437	1.906.003	2.047.936	1.654.015	1.150.922
SİRBİSTAN	1.549.381	1.733.201	2.354.402	1.882.283	1.110.993
SİNGAPUR	366.379	656.931	599.155	440.140	1.101.237
GABON	97.351	270.371	691.538	193.182	1.100.501
SUDAN	1.523.811	2.077.409	3.288.104	2.269.788	1.100.312
İRLANDA	2.161.795	1.373.615	1.079.056	907.883	1.038.888
LETONYA	587.779	1.062.329	1.374.817	959.192	1.010.887
TANZANYA	492.435	1.099.473	822.103	357.094	956.718
ANTALYA SERBEST B	1.289.601	4.863.982	1.603.055	1.400.841	945.779
GÜNEY KORE	999.641	824.721	524.084	437.888	928.981
VENEZÜELLA	116.265	523.506	1.141.643	1.044.229	926.911
SLOVENYA	1.771.859	1.527.099	1.060.132	760.700	904.498
PORTEKİZ	3.940.686	3.146.495	1.348.520	1.159.238	869.368
ETİYOPYA	421.884	872.668	726.966	700.325	844.335
YENİ ZELANDA	396.486	579.278	783.771	581.757	799.030
KOLOMBİYA	190.462	385.912	998.972	798.106	762.701
PANAMA	67.765	229.539	659.076	450.938	721.017
NİJER	366.870	627.033	379.606	317.174	714.049
EKVATOR	134.432	442.110	475.111	370.197	706.961
MORİTANYA	102.062	505.015	3.484.661	2.923.890	700.264
KARADAĞ	616.876	487.048	893.646	776.514	697.844
SURİYE	16.899.629	11.176.945	1.179.027	911.882	652.934
SENEGAL	730.402	655.536	469.831	282.958	648.939
LİTVANYA	926.367	689.150	1.136.512	706.491	637.733
FİLDİŞİ KIYISI	696.042	992.225	1.118.140	927.851	626.404
TAYLAND	241.659	412.263	430.117	257.859	533.639
MOĞOLİSTAN	105.681	156.444	678.105	255.872	529.089
KAMERUN	191.790	381.308	532.312	249.990	505.992
MERSİN SERBEST BÖ	139.316	323.074	75.908	65.151	496.097
İST.DERİ SER.BÖLG	317.269	761.286	1.120.566	788.166	479.419

ŞİLİ	329.927	260.701	923.125	785.671	469.900
DOMİNİK CUMHUR.	47.424	230.087	215.673	204.836	468.325
ENDONEZYA	156.439	462.303	345.606	162.438	465.377
İZLANDA	720.001	751.866	430.100	338.759	434.912
HONG KONG	169.961	69.714	170.776	125.167	431.882
BRUNEİ	-	-	41.823	5.054	410.533
KOCAELİ SERBEST BÖLGE	1.334.304	923.965	459.664	404.736	400.869
MALEZYA	160.271	316.096	254.079	140.977	395.419
MOZAMBİK	382.346	456.416	471.907	247.813	388.784
SURİNAM	160.400	337.151	270.109	247.568	367.834
PERU	3.235	13.024	185.021	148.085	362.510
ARJANTİN	366.045	801.669	604.727	460.701	360.713
URUGUAY	357.762	411.050	296.864	240.950	351.889
BURSA SER. BÖL.	18.302.153	5.653.755	264.825	205.045	320.145
MADAGASKAR	37.059	115.660	134.584	134.584	316.301
CİBUTİ	149.049	70.057	196.751	102.169	278.514
BURKİNA FASO	63.794	103.916	191.749	166.124	265.431
İST.AHL.SERBEST B	4.100.962	666.499	270.489	245.651	265.423
KONGO	1.418.365	825.177	483.865	122.551	233.524
FİLİPİNLER	114.961	157.179	81.264	61.474	230.264
BENİN	187.555	124.109	238.443	116.334	228.371
LİBERYA	21.184	109.887	261.247	194.854	218.140
UGANDA	254.106	130.791	380.331	271.927	187.451
ÇAD	209.151	76.731	80.667	55.011	185.639
YENİ KALÉDONYA	199.374	280.210	297.175	210.193	176.996
CURAÇAO	-	-	-	-	176.174
İST.TRAKYA SER.BÖ	457.278	332.461	539.170	420.868	165.430
AVRUPA SERBEST BÖL	53.473	61.730	184.913	112.401	159.790
MALİ	118.445	482.518	206.818	198.691	159.434
TAYVAN	79.443	167.026	69.406	8.782	147.266
LÜKSEMBURG	230.925	366.856	497.946	451.498	136.761
MAURİTİUS	155.591	146.077	256.546	229.021	125.685
TOGO	134.803	164.542	221.550	188.925	104.021
DENİZLİ SERBEST BÖLGE	355.283	358.756	109.301	92.493	98.161
PARAGUAY	19.714	50.888	11.945	-	91.920
ZAMBİYA	67.989	331.735	189.943	22.526	91.205
KONGO DEM. CUM.	177.695	268.703	230.227	224.970	91.159
SRİ LANKA	50.304	16.013	127.624	53.770	88.186
GUYANA	480	3.033	7.847	4.670	76.081
VİETNAM	23.584	167	7.726	3.885	62.865
FİLİSTİN (GAZZE)	77.724	47.435	437.205	435.609	62.567
KAMBOÇYA	283.406	23.813	112.692	66.465	61.011
ZİMBABVE	9.563	36.360	169.550	5.550	60.677
NEPAL	-	1.697	42.326	-	58.464
TRİNİDAD VE TOBAGO	91.359	57.736	109.110	74.536	56.156
BANGLADEŞ	116.293	50.369	120.628	120.022	47.208
MALDİVLER	65.085	281.330	28.862	20.584	40.394
TÜBİTAK SER.BÖL.	104.267	237.156	325.002	302.648	36.343
BARBADOS	76.178	46.949	53.816	32.441	34.830
BURMA (BİRMANYA/MYANMAR)	57.859	53.296	118.022	47.788	29.095
ADANA YUMRT.SER.B	-	40.544	4.850	1.000	27.713
ORTA AFRİKA CUM	36.717	4.421	4.099	506	26.379
JAMAİKA	139.851	7.800	729	478	25.794
GAMBİYA	47.399	59.968	157.969	34.439	25.524
SİERRA LEONE	901	77.809	500	500	25.127
KOSTARİKA	33.411	29.144	136.584	92.535	24.570

RUANDA	2.153	17.416	151.047	129.514	22.620
MALAVİ	45.557	27.813	-	-	20.951
CAYMAN ADALARI	-	16.555	-	-	18.596
SEŞELLER	760	-	285	-	18.455
HONDURAS	8.231	42.374	65.516	65.516	17.587
LAOS	104.348	-	-	-	17.134
NAMİBYA	-	-	-	-	15.756
FİJİ	-	12.702	30.431	30.431	13.492
MENEMEN SERBEST B	9.728	3.951	38.818	5.012	12.943
DOMİNİKA	11.358	6.666	7.312	7.312	12.488
ST.KİTTS VE NEVİS	-	-	1.747	1.747	12.398
İNG.VİRJİN ADA.	35.093	5.250	9.374	2.000	11.485
CAPE VERDE	30.014	-	-	-	11.040
ARUBA	-	-	45.765	21.342	9.816
MAKAO	-	-	-	-	9.075
KOMOROLAR	21.726	368.439	15.196	11.699	8.055
HAİTİ	17.119	23.987	-	-	8.049
SAMSUN SERBEST BÖ	9.757	1.370	-	-	7.715
PAPUA YENİ GİNE	29.703	16.842	58.499	38.494	7.536
FRANSIZ POLİNEZ.	4.112	11.685	17.451	7.206	6.814
GUATEMALA	77.274	13.809	161.289	160.399	6.062
KESİNLEŞMEMİŞ ÜLK	9.514	37.761	20.891	10.684	5.484
GİNE-BİSSAU	60.533	49.892	23.686	23.686	3.421
BOTSVANA	-	1.909	3.179	-	3.396
MAYOTTE	2.950	-	3.988	3.988	2.753
BURUNDİ	12.701	225.992	250	-	2.245
BOLİVYA	4.445	33.329	13.093	13.093	1.659
DOĞU TİMOR	-	-	-	-	661
BERMUDA	162	2.696	886	886	142
ABD VİRJİN ADA.	19.630	10.124	-	-	-
ANDORRA	-	1.026	-	-	-
BAHAMALAR	-	-	41046	41046	-
EL SALVADOR	-	-	83896	83896	-
ERİTRE	469.109	3.961	-	-	-
FRANSA GÜNEY BÖL.	-	178	567	567	-
GAZİANTEP SER. BÖ	-	12.898	-	-	-
GRENADA	100	15.689	-	-	-
HOLLANDA ANTİLLER	5.861	109	61.316	61.316	-
KÜBA	2.845	846	14.501	9.570	-
MARSHAL ADALARI	-	1.642	-	-	-
NİKARAGUA	-	15.998	60099	23.429	-
RİZE SERBEST BÖLG	427	-	-	-	-
SAO TOME VE PRIN.	18.167	-	12.370	12370	-
ST.LUCİA	-	-	43168	-	-
ST.VİNCENT VE	115	-	-	-	-
GRENADİNES	-	-	-	-	-
SVAZİLİND	-	-	1275	-	-
TRABZON SERBEST B	301	-	-	-	-
VATİKAN	-	-	11156	11156	-
Genel Toplam	1.414.675.148	1.658.378.769	1.898.571.570	1.371.231.643	1.595.917.065

EK 3 GTİP 8 İla12'li Maddeler Bazında Mobilya İthalat Değerleri

GTİP 8 İla 12'li Maddeler Bazında Mobilya Türkiye İthalat Değerleri (Bin ABD\$)						
GTİP12	Madde Adı 12	2010	2011	2012	2012 (OCAK - EYLÜL)	2013 (OCAK - EYLÜL)
940110001000	SİVİL HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR (DERİ KAPLANMAMIŞ)	463.794	995.192	2.288.729	2.102.706	701.155
940110009000	DİĞER HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	548.023	2.505.461	296.100	293.865	1.176.134
940120000000	MOTORLU TAŞITLARDA KULLANILAN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	14.604.070	17.930.642	17.718.368	14.375.015	13.898.878
940130000011	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	-	2.469.185	2.468.183	1.841.755	3.339.672
940130000012	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	-	12.729.212	10.847.325	8.736.107	8.623.732
940130000019	YÜKSEKLİĞİ AYARLANABİLEN DİĞER MADDELERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	-	16.817.645	15.395.138	11.379.349	13.984.993
940130100011	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	2.805.026	-	-	-	-
940130100012	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	6.096.681	-	-	-	-
940130100019	ARKALIKLI, İÇİ DOLU, TEKERLEKLİ/KAYABİLİR DİĞER MADDELERDEN KOLTUK, SANDALYELER	13.359.925	-	-	-	-
940130900011	DİĞER ÇEŞİT AHŞAP KOLTUK VE SANDALYELER	434.410	-	-	-	-
940130900012	DİĞER ÇEŞİT ADİ METALLERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	1.298.531	-	-	-	-
940130900019	DİĞER ÇEŞİT DİĞER MADDELERDEN KOLTUK VE SANDALYELER	3.733.662	-	-	-	-
940140000000	YATAK HALİNE GETİRİLEBİLEN OTURMA MOBİLYASI (KAMP VE BAHÇE İÇİN HARİÇ)	8.292.979	11.247.194	8.568.070	5.964.075	7.807.375
940151000000	HİNT KAMIŞI/BAMBUDAN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	2.911.559	3.481.083	3.832.667	3.689.438	2.869.295
940159000000	ROTEN KAMIŞI, SEPETÇİ SÖĞÜDÜ VB. MADDELERDEN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR	3.044.577	2.426.160	1.781.574	1.675.022	2.072.479

940161000000	AHŞAP İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMUŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	45.468.692	65.064.294	62.618.657	48.187.204	52.356.717
940169000000	AHŞAP İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMAMIŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	24.052.987	24.238.754	18.694.326	16.449.272	17.878.311
940171000000	METAL İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMUŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	48.522.578	69.078.625	56.953.706	50.569.881	56.951.511
940179000000	METAL İSKELETLİ İÇİ DOLDURULMAMIŞ OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	38.125.210	51.761.999	45.087.255	40.037.764	41.948.379
940180000000	OTURMAYA MAHSUS DİĞER MOBİLYALAR	38.274.212	21.894.335	22.320.026	17.503.637	21.983.946
940190100000	HAVA TAŞITLARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	877.767	1.482.480	730.921	429.934	993.504
940190300000	DİĞER OTURMAYA MAHSUS AHŞAP MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	654.151	378.479	551.288	337.137	1.201.033
940190800011	KARA NAKİL VASITALARI İÇİN OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALARIN AKSAM; PARÇALARI	129.976.149	133.689.611	117.695.381	89.333.543	88.554.285
940190800019	DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM; PARÇALARI	21.824.656	27.234.459	22.380.491	16.499.387	23.089.461
940210000011	DİŞÇİ KOLTUKLARI	1.041.896	1.241.582	2.526.679	1.548.857	1.614.361
940210000019	BERBER KOLTUKLARI VB. KOLTUKLAR	988.245	1.492.862	1.106.822	863.176	597.409
940210000021	DİŞÇİ VE BERBER KOLTUKLARININ AKSAM; PARÇALARI	345.827	770.450	475.385	380.671	216.200
940290000011	EĞME, DÖNDÜRME, YÜKSELTME VE ALÇALTMALI MEKANİK TERTİBATLI AMELİYAT MASALARI	2.102.906	5.269.228	3.011.864	1.729.298	2.009.362
940290000012	ORTOPEDİK MASALAR	312.333	144.112	137.466	15.138	153.784
940290000013	MEKANİK TERTİBATLI KARYOLALAR	6.684.492	2.786.226	2.157.486	1.047.695	694.522
940290000019	DİĞER HAREKETLİ MOBİLYA, KARYOLA, KOLTUK, MASA VB.	13.537.749	17.511.347	14.852.033	9.182.994	8.839.212
940290000021	TIP, CERRAHİ, DİŞÇİLİKTE KULLANILAN MOBİLYA, MASA, KARYOLA VB. AKSAM; PARÇALAR	2.204.630	3.080.341	2.709.066	2.036.902	2.521.833
940310100000	METALDEN RESİM MASALARI (90.17 POZİSYONUNDAKİLER HARİÇ)	10.231	-	-	-	-
940310510000	METALDEN YAZI MASALARI; YÜKSEKLİK =< 80 CM.	616.248	1.076.456	1.049.355	958.982	1.882.832
940310580000	BÜROLARDA KULLANILAN METALDEN DİĞER MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK =< 80 CM.	-	1.050.856	920.704	556.077	813.397
940310590000	METALDEN DİĞER BÜRO MOBİLYALARI; YÜKSEKLİK < 80 CM.	1.021.445	-	-	-	-
940310910000	METALDEN KAPILI, KANATLI/SÜRGÜLÜ DOLAPLAR >80 CM.	1.948.659	3.003.789	140.502	62.983	249.701

940310930000	METALDEN ÇEKMECELİ DOLAPLAR, DOSYA/FİŞ DOLAPLARI >80 CM.	121.834	403.242	240.828	205.477	60.821
940310980000	BÜROLARDA KULLANILAN METALDEN DİĞER MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK > 80 CM.	-	1.046.830	708.169	525.445	804.375
940310990000	METALDEN DİĞER BÜRO MOBİLYALARI; YÜKSEKLİK>80 CM.	1.124.136	-	-	-	-
940320200000	METALDEN KARYOLALAR	10.920.664	14.100.047	12.008.439	8.805.085	10.280.033
940320801000	ÇİNKO, DEMİR VEYA ÇELİKTEN ASMA YEMEK DOLAPLARI	164.289	350.146	459.406	168.532	1.305.802
940320809000	METALDEN DİĞER MOBİLYALAR	33.607.176	57.996.900	46.143.887	35.376.895	50.063.434
940330110000	BÜRO İÇİN AHŞAP YAZI MASALARI (YÜKSEKLİK =< 80 CM)	902.364	1.411.541	866.679	430.779	1.013.683
940330190000	BÜRO İÇİN AHŞAP DİĞER MOBİLYALAR (YÜKSEKLİK =< 80 CM)	2.056.475	3.284.044	2.419.593	1.351.691	2.568.265
940330910000	BÜRO.İÇİN AHŞ.KAPILI, KANATLI/SÜRGÜLÜ, ÇEKMECE.DOLAP, DOSYA, FİŞ DOLAP.; YÜKS.>80CM.	1.224.131	1.559.397	1.743.676	1.367.508	3.249.662
940330990000	BÜROLAR İÇİN DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR; YÜKSEKLİK>80 CM.	973.604	1.011.107	1.231.480	1.077.171	1.202.408
940340100000	AHŞAP HAZIR MUTFAK ÜNİTELERİ	18.046.131	16.486.279	18.500.317	14.866.580	19.106.134
940340900000	MUTFAKLARDA KULLANILAN TÜRDE DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR	3.194.513	3.501.067	3.014.738	2.440.841	2.262.994
940350000000	YATAK ODALARINDA KULLANILAN TÜRDE AHŞAP MOBİLYALAR	18.765.582	31.506.531	25.913.206	19.114.663	23.772.375
940360100000	YEMEK ODALARI VE OTURMA ODALARI İÇİN AHŞAP MOBİLYALAR	28.271.238	37.953.724	30.612.495	22.889.645	25.657.942
940360300000	MAĞAZALARDA KULLANILAN TÜRDE AHŞAP MOBİLYALAR	9.272.215	17.539.213	12.436.092	9.156.530	18.565.864
940360901000	AHŞAP ASMA ECZA DOLAPLARI VE BANYOLARDA KULLANILACAK TÜRDE KÜÇÜK DOLAPLAR	657.982	544.441	837.603	697.445	1.071.489
940360909000	DİĞER AHŞAP MOBİLYALAR	46.824.714	63.638.221	56.424.703	43.529.370	46.511.073
940370000000	PLASTİK MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALAR	7.917.086	10.006.365	8.770.726	6.694.070	10.905.606
940381000000	HİNT KAMIŞI/BAMBUDAN DİĞER MOBİLYALAR	796.464	961.896	1.069.151	1.006.482	1.042.868
940389000000	DİĞER MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALAR	26.032.536	37.167.426	28.940.346	25.110.895	25.581.945
940390100000	METALDEN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	13.166.805	25.129.105	17.299.091	11.622.219	21.814.421
940390300000	AHŞAPTAN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	9.599.490	11.732.140	12.038.095	8.388.691	16.003.538

940390900000	DİĞER MADDELERDEN DİĞER MOBİLYALARIN AKSAM, PARÇALARI	4.847.485	6.272.244	5.934.905	4.414.673	6.803.254
940410000011	METAL SOMYALAR	47.722	129.265	54.876	50.746	33.270
940410000012	AHŞAP SOMYALAR	424.297	564.371	989.978	777.042	771.945
940410000019	DİĞER SOMYALAR	186.179	398.318	88.032	77.749	77.102
940421100000	GÖZENEKLİ KAUÇUKTAN ŞİLTELER	911.587	1.303.060	982.104	742.745	801.851
940421900000	PLASTİK MADDELERDEN ŞİLTELER	1.724.555	4.289.762	3.792.060	2.507.499	4.541.050
940429100000	METAL YAYLI ŞİLTELER	1.252.748	2.781.803	3.244.907	2.490.718	2.805.784
940429900000	DİĞER MADDELERDEN ŞİLTELER	2.500.399	1.097.879	1.026.931	766.584	828.205
940430000000	UYKU TULUMLARI	665.986	1.313.438	1.214.700	1.070.977	1.184.876
940490100000	KUŞ TÜYÜYLE DOLDURULMUŞ YATAK EŞYASI VB.	2.475.827	3.703.194	2.495.073	1.787.543	1.576.888
940490900000	DİĞER ŞİLTE, YATAK TAKIMI VB. EŞYALAR	53.635.714	79.356.086	76.517.143	53.510.978	72.999.574
Genel Toplam		738.496.228	941.391.141	817.334.996	630.811.132	754.292.004

EK 4 GTİP 4'lü, Ülkelere Göre Mobilya İthalat Değerleri

Ülke Adı	Yıllar (ABD Dolar)				
	2.010	2.011	2.012	2012 Ocak-Eylül	2013 Ocak-Eylül
ÇİN	276.235.812	343.857.404	297.720.918	241.626.145	269.336.654
İTALYA	68.985.449	93.429.766	83.514.285	62.905.150	93.368.066
ALMANYA	75.180.263	87.802.196	76.248.596	54.080.798	77.248.849
POLONYA	39.413.200	51.446.910	48.646.330	35.744.433	40.644.254
İSPANYA	29.577.231	39.841.349	30.707.204	22.414.372	38.612.968
FRANSA	35.973.646	42.482.914	38.614.313	28.721.877	32.602.871
ROMANYA	14.632.244	27.122.903	26.868.328	20.089.141	23.253.791
VİETNAM	18.771.134	20.609.653	16.318.301	15.770.660	17.710.661
ENDONEZYA	18.723.289	21.438.737	16.189.246	14.728.272	15.156.971
JAPONYA	17.770.831	16.905.265	20.752.380	16.180.457	11.626.739
A.B.D.	12.569.102	15.349.867	13.094.007	9.102.802	10.045.462
HİNDİSTAN	8.592.588	11.852.954	10.842.507	8.314.096	9.598.064
İST.TRAKYA SER.BÖ	10.525.516	17.962.353	14.289.074	8.410.691	9.427.637
İST.DERİ SER.BÖLG	846.732	3.409.714	6.208.626	4.668.291	8.639.933
İNGİLTERE	7.246.817	21.955.887	11.524.458	9.119.156	7.264.780
BULGARİSTAN	5.424.232	8.120.823	6.060.722	4.394.485	7.195.693
İSVEÇ	6.700.632	10.371.011	7.217.744	5.130.239	7.104.224
LİTVANYA	6.663.319	7.065.148	8.049.680	5.559.007	7.061.609
ÇEK CUMHURİYETİ	5.960.118	8.430.892	9.158.529	7.367.684	6.543.305
MACARİSTAN	5.496.201	6.412.715	5.626.552	3.875.480	5.690.022
SLOVAKYA	9.015.856	10.386.770	7.199.233	5.419.313	5.013.962
TAYVAN	6.071.174	7.196.148	5.700.168	4.147.767	4.767.886
DANİMARKA	5.693.145	5.579.410	4.073.780	2.803.092	4.733.588
AVUSTURYA	7.490.583	7.773.744	6.195.155	5.371.725	4.468.917
MALEZYA	2.624.190	3.678.369	4.758.827	4.043.898	4.309.118
HOLLANDA	3.924.409	4.712.738	4.730.842	3.680.016	3.836.788
GÜNEY KORE	9.932.241	8.127.091	5.236.133	3.687.188	3.401.931
PORTEKİZ	2.966.738	4.684.125	3.575.091	2.872.179	2.955.112
SLOVENYA	2.929.307	3.623.848	3.925.907	3.048.972	2.896.378
BELÇİKA	2.037.597	2.331.030	2.365.269	1.708.516	2.701.666
TAYLAND	3.749.403	3.103.438	2.449.241	1.781.992	2.465.473
KAYSERİ SER.BÖL.	2.893.189	4.723.032	2.693.920	2.039.678	2.293.136
İSVİÇRE	993.841	1.625.981	1.136.943	699.655	1.173.033
SAMSUN SERBEST BÖ	130.786	1.388.631	784.125	407.648	917.776
MISIR	768.997	972.936	1.039.092	670.448	911.053
RUSYA FEDERASYONU	1.171.637	1.239.805	985.974	730.006	783.695
İSRAİL	630.962	1.035.609	701.587	454.556	753.360
FİLİPİNLER	1.086.440	1.152.345	824.061	619.432	728.672
MEKSİKA	208.804	314.380	243.891	204.517	654.938
BOSNA HERSEK	608.458	778.246	1.136.418	860.406	616.890
LETONYA	756.252	1.119.242	1.103.016	848.356	573.613
ANTALYA SERBEST B	1.155	151.958	2.746.018	2.222.857	511.077
NORVEÇ	70.754	660.447	661.477	112.001	446.791
YUNANİSTAN	628.205	459.082	446.626	286.455	357.666
ESTONYA	564.998	1.290.940	528.719	369.338	338.543
B.A.E.	135.640	133.159	195.149	140.780	338.541
İRLANDA	402.679	506.274	180.516	146.675	301.979
SİNGAPUR	76.104	3.948	33.639	12.536	296.431

HIRVATİSTAN	214.858	75.729	185.995	121.367	188.910
HONG KONG	497.788	130.188	352.212	335.783	182.311
FİNLANDİYA	493.886	859.313	364.765	291.992	167.866
SURİYE	213.317	129.881	63.525	19.685	167.792
BREZİLYA	110.128	174.701	112.570	93.995	144.260
KANADA	677.836	1.371.147	614.586	513.981	135.823
IRAK	155.342	96.553	192.047	192.047	132.514
UKRAYNA	155.827	172.243	196.894	94.019	120.293
K.K.T.C.	50.738	68.983	381.392	332.996	107.312
İST.AHL.SERBEST B	617.631	21.962	30.390	28.249	105.835
LÜBNAN	13.155	10.503	37.477	36.471	104.967
BURMA (BİRMANYA/MYANMAR)	333.517	358.370	355.413	317.392	100.457
BEYAZ RUSYA	148.633	33.977	51.608	51.608	89.126
SİRBİSTAN	117.186	276.276	27.733	21.265	87.826
BAHREYN	435.890	997.492	227.273	184.714	80.903
MAKEDONYA	1.336	21.107	12.042	12.042	80.289
TUNUS	16.831	27.019	13.576	2.324	76.223
GÜNEY AFRİKA CUM.	73.530	68.697	60.333	47.614	74.250
PAKİSTAN	129.097	411.515	51.147	33.126	53.633
GÜRCİSTAN	36.180	49.182	32.402	23.795	48.657
İRAN	70.471	236.119	66.610	61.998	45.089
FAS	14.270	3.062	8.258	8.258	35.139
BANGLADEŞ	-	17.651	25.727	22.969	28.416
ARNAVUTLUK	-	19.565	99.688	80.169	25.167
TÜRKMENİSTAN	377	-	53.282	53.282	23.460
ADANA YUMRT.SER.B	-	-	-	-	23.318
KOLOMBİYA	29.839	48.190	8.032	8.032	20.466
SUUDİ ARABİSTAN	21.419	64.212	202.640	129.717	17.431
KATAR	700	10.781	1.293	1.293	15.480
KOSOVA	41.485	-	5.138	5.138	15.228
SİERRA LEONE	3.121	96.481	34.617	21.846	14.034
KESİNLEŞMEMİŞ ÜLK	-	19.875	31.993	4.572	12.081
MOLDOVA	-	-	11.495	226	11.498
TÜBİTAK SER.BÖL.	102.703	155.408	8.850	-	10.951
SAN MARİNO	-	-	-	-	10.522
AVUSTRALYA	209.316	148.451	3.803	2.140	9.857
YENİ ZELANDA	5.486	-	-	-	8.336
GAZİANTEP SER. BÖ	-	-	15.881	15.881	7.720
SRİ LANKA	15.309	1.701	14.480	14.480	4.870
HONDURAS	-	-	7.681	-	3.598
VENEZÜELLA	5.476	-	-	-	3.385
KENYA	-	404	-	-	2.299
BURSA SER. BÖL.	201.061	15.795	1.535	1.535	2.273
ARJANTİN	-	6.670	1.110	424	2.186
MERSİN SERBEST BÖ	-	-	-	-	2.163
URUGUAY	105.900	-	-	-	1.645
SENEGAL	-	-	-	-	1.254
KUVEYT	-	1.398	-	-	1.179
MAURİTİUS	-	-	178	-	1.099
LÜKSEMBURG	485	6.024	450	-	1.068
MADAGASKAR	-	2.259	1.605	1.452	505
NEPAL	-	307	-	-	474
AVRUPA SERBEST BÖL	178.547	-	8.097	4.153	-
AZERBAJCAN	12.579	885	14.866	14.866	-
BOLİVYA	1.816	-	-	-	-
BURKİNA FASO	10.905	-	-	-	-

CEZAYİR	-	1.146	-	-	-
EGE SERBEST BÖLGE	10.590	1.172	787	787	-
KAMERUN	63.977	-	-	-	-
KAZAKİSTAN	8.729	222.172	-	-	-
KIRGIZİSTAN	7.314	-	-	-	-
KOCAELİ SERBEST BÖLGE	1.491	5.355	-	-	-
KOSTARİKA	15.491	1.009	6.756	6.756	-
KUZEY KORE	-	3.750	151	-	-
LİBYA	826	284.467	-	-	-
MALİ	-	585	-	-	-
MOZAMBİK	1.034	-	-	-	-
NAMİBYA	-	630	-	-	-
NIUE ADASI	-	-	448	448	-
NİKARAGUA	5.215	-	-	-	-
PİTCAİRN	-	-	5.121	-	-
TACİKİSTAN	-	781	-	-	-
UMMAN	-	-	3.699	-	-
YENİ KALEDONYA	-	-	111	111	-
ZİMBABVE	118	19.629	329	329	-
ÜRDÜN	5.572	-	24.288	2.567	-
İZLANDA	-	19.182	-	-	-
Genel Toplam	738.496.228	941.391.141	817.334.996	630.811.132	754.292.004